

K I D E

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2022

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2022
www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat SARI VÄYRYNEN, JAANA OJUVA

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaajat ELLI ALASAARI,
SANTERI HAPPONEN, VILLE RINNE

Ilmoitusvaraukset: Tarja Helala, p. 040 528 6083

Päätoimittaja, p. 040 484 4296

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Painos 2 500 kpl, Grano Oy, Vaasa

Kide (verkko): ISSN: 2242-6612

Kide (painettu): ISSN: 0787-0965

Mediakortti ja osoitteenmuutokset:

www.ulapland.fi/kide

Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

tekijä

Ville Rinne

Audiovisuaalisen viestinnän suunnittelija
Kide-lehden kuvaaja

Aloitin Lapin korkeakoulukonsernissa audiovisuaalisen viestinnän suunnittelijana viime syksynä. Pesti on uusi, ja on hienoa päästä kehittämään työnkuvaa alusta asti. Tällä hetkellä työpäiväni koostuvat valo- ja videokuvausten suunnittelusta sekä toteutuksesta. Työn ehdoton plussa on vaihtelevuus. Palaverien välissä on virkistävää käydä kuvaamassa henkilökuvia pitkin kaupunkia. Toisaalta useamman aamusta iltaan venähtäneen kuvausrallin jälkeen on kiva vetää villasukat jalkaan ja pyöritellä edittiä toimistolla.

TEKIÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
Sámegillii
- 5 Mie
- 6 Palokärki
Luovat
- 7 Aura
Kolumni

TUOKIO

- 24 Tuokio arktisessa

OPISKELUA

- 26 Sarjakuva
- 27 Maailma jäänhuurteisten linssien läpi
- 28 Päihdyttävä kulttuuri
- 29 Alumni

KITEYTYKSET

- 30 Yhteenkietoutumat inspiroivat taiteilijaa
- 34 Yhteistyöllä ymmärrystä, arvoa ja osaamista sosiaalityöhön
- 36 Omstart!

HIPUT

- 38 Irti reaali maailman rajoista
- 39 Eskon puumerkki
- 40 Julkaisu
- 41 Väitös
- 42 Käytävägallup
- 44 TOP 5
Voimapaikkani
- 45 Työpäiväni
- 46 Hiutaleita

TEEMA Empatia

Miten empatia näkyy akateemisessa työyhteisössä?
Mitä empatia merkitsee tutkijalle? Entä opettajalle?

8 Pääkirjoitus [LEENA-MAIJA ROSSI](#) • 10 Ymmärtämisestä tekoihin • 16 Vapaaksi laskettu liike
18 Yhteys kanssaihmiisiin • 21 Kolumni [SANNA HAUTALA](#) • 22 Oikeus tarvitsee empatiaa

10 ” Toisista huolehtiminen on yhteinen etumme.

22 ” Robotit tarvitsevat empatiaa, ja samoin tarvitsevat niitä säätelevät lait.

” Kehon liikkeet antavat mahdollisuuden eläytyä toisen ihmisen tilanteeseen silloinkin, kun ei tiedä yksityiskohtia.

18

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

ALUSTA LOPPUUN

Näin, miten arktinen yhteistyö alkoi. Olin itse paikalla, kun Arktinen neuvosto perustettiin. Silloin jarrumiehenä oli Yhdysvallat. Silloiselle Venäjälle olisi sopinut paljon sovittua laajempi yhteistyö. Loppujen lopuksi, koko yhteistyöhän lähti alkujaan liikkeelle Mihail Gorbatschovin puheesta Murmanskissa 1987: "Tärkeintä on hoitaa asia siten, että täällä vallitsisi yleiseuroopalaisen kehityksen lauha Golfvirta kertyneiden epä- ja ennakkoluulojen koleaan henkäyksen sijaan."

Yhteistyön loppumista katsoin kotona televisiosta. Venäjän presidentti lähetti panssareita naapurimaa-hansa ja käski tappamaan siellä ihmisiä. Sota alkoi.

Tätä kirjoittaessa on mahdotonta tietää, missä sota on, kun tätä luetaan. En arvaile. Mutta sen tiedän, ettei pohjoisessakaan mikään ole entisellään. Ei voi olla. Päivä ennen sotaa kollegat yhä suunnittelivat omia matkojaan Venäjän arktisille alueille, sillä tutkimushan ei tuntenut rajoja. Kunnes sitten tunsu.

Ennen pitkää syntyy jokin uusi alku. Koska ja kuinka, vaikea sanoa. Edellinen kylmä sota kesti 40 vuotta, ja ennen kylmää sotaa puolet arktisesta alueesta oli täynnä vankileirejä. Mutta toivon, että ehdin tämän lopun jälkeen nähdä vielä uudenkin alun.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čállet olbmot, geat beroštit sámedutkamušas, sámegeijas ja sáme kultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

DÁIDAGA VEJOLAŠVUOHTA DOARJUT SÁPMELAČČAID DUOHTAVUOHTA- JA SOABADANKOMIŠUVNNA

Sápmelaččaid duohtavuohhta- ja soabadankomišuvdna vuddjo váivves, historjjálaš vásáhusaide. Danin sáhtášii smiehttat dáidaga rolla soabadeamis – unnán geavahuvvon vejolašvuohhta soabadanproseassain. Sámiid gaskkas dáiddarat ádnoujuvojit stuorra árvvus. Mo sápmelaš aktivistaid, dánsuid, duojáruid, filbma- ja teáhterdahkkiid, govvadáiddariid, juoigiid ja čálliid sáhtášii bovdet komišuvdnaprosessi? Sáhtášiiigo ovdamearkan lágídit duodjebargobájiid dahje govvačájáhusa, masa olbmot buvttášedje iežaset muittuid ásodatáiggiin dahje čohkket diktačoakkáldaga dahje ordnet luohetekonseartta? Oktasaš buđaldeami bokte sámit beasašedje gieđahallat sin koloniála árbbi. Dán sullasaš čoahkkaneamat nannešedje soabdanbarggu kollektiivva beali. Soabadanbargu ii eisige sáhte guoskkahit dušše jierpmi, ráhkadusaid ja traumaid dási, baicce dat sáhtášii maid fámuidahttit olbmuid álbmogin. Dáidda addá buorre vugiid gieđahallat bávvčas vásáhusaid ja beassat dáiguin ovddosguvlui.

TAITEEN ROOLI TUKEMASSA SAAMELAISTEN TOTUUS- JA SOVINTOKOMISSIOTA

Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio puretuu ikäviin, historiallisiin kokemuksiin. Siksi voisi pohtia taiteen roolia sovintotyössä – mahdollisuus, jota harvemmin hyödynnetään sovintoprosesseissa. Saamelaisyhteisöissä taiteilijat ovat erittäin arvostettuja. Kuinka saamelaisia aktivisteja, elokuvantekijöitä, joikaajia, kirjoittajia, kuvataiteilijoita, käsityömestareita, tanssijoita ja teatterintekijöitä voisi kutsua mukaan komissiotyöskentelyyn? Voisiko järjestää työpaikkoja tai valokuvanäyttelyä, jonne saamelaiset voisivat tuoda muistojansa asuntolakouluajoilta tai koota runokokoelman tai kenties joikukonsertin? Yhteisen tekemisen kautta saamelaiset pääsisivät käsittelemään koloniaalista perintöänsä. Samalla yhteiset kokoukset vahvistaisivat sovinnon kollektiivista puolta. Sovinnon ei tule koskettaa ainoastaan järjen, rakenteiden ja traumojen tasoa vaan voisi pohtia, kuinka vahvistaa ihmisryhmää kansana. Taide antaa syvällisiä keinoja käsitellä kipeitä ylisukupolvaisia kokemuksia.

Helga West lea nákkosgirjedutki Helssega universitehtas. Čálu lea oassi su sáhkavuoru, man son doalai Sápmelaččaid duohtavuohhta- ja soabadankomišuvnna álggahansemináras 8.2.2022.

Helga West on väitöskirjatutkija Helsingin yliopistossa. Kirjoitus on osa puheenvuoroa, jonka hän piti Saamelaisten totuus- ja sovintokomission aloitusseminaarissa 8.2.2022.

VILLE RINNE

ILKKA RATINEN

Valo osoittaa tien

Torniolainen koululainen luki ahmien kotiinsa hankittuja tietosanakirjoja. Oikeastaan isäkin oli kävelevä tietosanakirja.

– Muistan elävästi Maat ja kansat -kirjasarjan. Sen Atlas-osassa oli kuvasarja siitä, miten ihminen on vaikuttanut ympäristön tilaan eri vuosikymmeninä, Ilkka Ratinen kertoo.

Ratinen on luonto- ja kestävyyskasvatuksen tuore professori Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa, jossa hän on työskennellyt apulaisprofessorina vuodesta 2017.

Tietosanakirjojen herättämä kiinnostus on kantanut pitkälle, vaikka välillä ei siltä näyttänyt. Lukiossa Ratinen oli heittänyt hanskat tiskiinkin, mutta maantieteen opinnot silloisessa Joensuun yliopistossa palauttivat oppimisen ilon. Parin opettajavuoden jälkeen Ratinen siirtyi Jyväskylän yliopistoon maantieteen ja biologian yliopistonopettajaksi. Hän väitteli ensin systeemianalyttisestä maantieteestä ja myöhemmin kasvatustieteestä.

– Kasvatustieteen väitöskirja avasi silmät sille, miten kestävyyskysymyksiä voi opettaa. Tarvitaan sekä tiedollisia että taidollisia ulottuvuuksia, mutta myös tunteet ovat jatkuvasti läsnä. Kestävyyskasvatuksen tulee olla vuorovaikutteista ja pohjautua tutkivaan oppimiseen. Pelkkä tieto ei riitä.

Ratisten mukaan kestävydestä puhuttaessa painotetaan ongelmia, vaikka tarvitaan ratkaisuja siihen, miten rakennamme kestävästä yhteiskunnasta.

– Tutkimus on valo, joka osoittaa tien, minne kannattaa mennä. Valo ei tarkoita absoluuttista totuutta, mutta tieteen menetelmillä päästään mahdollisimman lähelle totuutta.

– Kestävyyskasvatuksen perusta on ekologisessa kestävyudessa. Ilman luontoa ei olisi meitäkään. Esimerkiksi talouden tehtävä on palvella ihmistä: olla oikeudenmukainen ihmiselle ja ennen muuta luonnolle.

MARJO LAUKKANEN

Palokärki

Suomen kielen ja kulttuurin lehtori kuulostelee maakunnan ääniä.

Soitautin tässä kerran etelän runoilijalle. Isolle korealle runomestarille, joka ihan kurssejakin järjesti. Siinä raatessa rohkaistuin ja kerroin ideastani. Nyt se oli löytynyt. Itä-Lapista pitäisi kirjoittaa enemmän, minä viskutin henkeä pidätellen. Metsä humisi. Runoilija oli Töölöstä tai Torkkelinmäeltä, mitä näitä nyt on. Kadonnut ja tutkimaton aarre se on Itä-Lappi, minä maalasini, melko leveällä pensselillä.

Miksi? hän kysyi. Lappi kuin Lappi, mikä ero siinä on? No minähän kerroin. Onhan se nyt aivan eri asia. Erämaat, evakot, sotien rintamat, partisaanit, moneen kertaan poltetut talot, tekoaltaat. Takamatka kerta kaikkiaan muuhun Lappiin, Suomesta puhumattakaan. Suurin valtaväyläkin valjastettiin sähköntuo-

tantoon. Länsi-Lapissa valjastettiin lähinnä äly: hengenviljelyyn ja kahvin joppaukseen.

Lappi kuin Lappi, runoilija intti. Tajuaako lukija, saako siitä erosta mitään irti? Niin, minä säpsähdin itsekkin, ja meni ihan nokka kiinni. Masennuin. Vetäydyin tiheään metsään ja hakasin päätä mäntyyn. Itälappilainen karma. Mukkamainen, särestöniemeläinen, liksomilainen rohkeus loisti poissaolollaan. Ei se kihise itälappilaisissa suonissa.

Elin seuraavat kuukaudet kuin kuiva palsa. Kirjat piippuhyllyllä, ko ei se hyvää mitään. Alkoi tympiä se teräsohi Torniossa. Yritin vetää jotain vastalauseetta pyrstöstä, onhan meilläkin McCoyn patsas.

Mutta viikot vierivät ja tykky tipahti. Lumi varisi auringossa kuin kultainen hiekka. Saa kirjoittaa, minä päätin ja nousin siivilleni. Täytyy saada. Itä-Lapista minä tulen vielä kirjoittamaan.

HANNU PALONIEMI

luovat

Taiteellista toimintaa Lapin yliopistossa

ESTEETÖN TAIDEKÄVELY KAMPUKSELLA JA VERKOSSA

Lapin yliopiston kampuksella on pysyvästi esillä yli 80 taideteosta: veistoksia, maalauksia, valokuvateoksia ja grafiikkaa 1970-luvulta nykypäivään. Tämän julkisiin tiloihin sijoitetun taidekokoelman ympärille on suunniteltu taidekävely, joka tekee osaltaan yliopiston kampuksen kiinnostavaksi tutustumiskohteeksi niin rovaniemeläisille kuin matkailijoille. Kokonaisuus esittelee taiteen suhdetta sitä ympäröivään tilaan ja vahvistaa vuoropuhelua yliopiston toiminnan, arkkitehtuurin ja pohjoisen luonnon kanssa.

JULIA PALOLA

Taidekävelyn on suunnitellut joukko taiteiden tiedekunnan opiskelijoita ja henkilökuntaa yhteistyössä Kari Huhtamon taidesäätien sekä Rovaniemen matkailuopaiden yhdistyksen kanssa. Kävelyllä tutustutaan 27 teokseen, jotka sijoittuvat yliopiston pohjakerroksessa esteettömästi kulkevalle noin 300 metriä pitkälle reitille. Teosten saavutettavuutta on parannettu uusien opasteiden, verkkosivuston sekä näyttelypedagogisen materiaalien avulla. Ne mahdollistavat tutustumisen teoksiin sekä itsenäisesti että osana opastettuja kierroksia ja työpajoja.

Taidekävely verkossa:
www.taidettalapinyliopistolla.fi

aura

kyntää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita

KANSAINVÄLISIIN LAHJONTATAPAUKSIIN PUUTTUMINEN ON HAASTAVAA

Lapin yliopiston tutkijaryhmä selvitti, miten ulkomaisen virkamiehen lahjontaa koskevia lahjusrikossääntöjä on sovellettu oikeuskäytännössä. Kansainväliseen liiketoimintaan liittyvä ulkomaisen virkamiehen lahjonta on tullut Suomessa käräjä- ja hovioikeuksien arvioitavaksi viidessä tapauksessa. Kaikissa tapauksissa lahjusrikossyytteet hylättiin viimeistään hovioikeudessa.

Tutkimus osoittaa, että kansainväliseen liiketoimintaan liittyvien lahjusrikostapausten oikeuskäyttelyyn kytketty erilaisia rikoslainsäädännön kattavuuteen, säännösten muotoiluun, näytön saatavuuteen ja näyttökynnykseen liittyviä haasteita.

Haasteisiin vastaamista hankaloittaa se, ettei virkamiehen lahjontaa koskeville säännöksille useinkaan ole tehokkaasti sovellettavissa olevaa vaihtoehtoa. Lahjusrikosten yritystä tai vaikutusvallan kauppaamista ei ole erikseen kriminalisoitu ja yksityisen sektorin lahjontaa koskevat säännökset ovat nekin osoittautuneet vaikeasti sovellettaviksi.

Tutkimuksessa selvitettiin myös lahjusrikossääntelyn ja sitä koskevan koulutuksen kehittämistarpeita. Tutkimus osoittaa, että tuomareille, syyttäjille ja rikostutkijoille tarjolla olevaa lahjusrikoksia käsittelevää koulutusta ja siitä tiedottamista on tarpeen lisätä ja kehittää. Perusteita näyttää olevan myös tuomarien jonkinasteiselle erikoistumiselle.

jaakko

ANNA-ERIKA HEIKKILÄ

MAALISKUUN TOINEN AAMU

Heräsin yöllä useasti. Solut eivät rauhoittuneet. Sydän leijui ihmeellisessä rauhattomuudessa.

Käänsin kylkeä, toistin itselleni, anna unen tulla, rauhoitu.

Tuuli keinuttaa pihapuiden oksia. Valon kajo tulee idästä. Aamuvirku talitintti hypähtää ikkunan laudalle ja katsoo ihmetellen pirtin kellertävään valoon. Yritän olla katsomatta aamun uutisia. Ja kuitenkin pitää vilkaista: "Ilmaiskut tappoivat ihmisiä Pohjois-Ukrainassa".

Tulen mielessäni Viananmeren rannalle, Zimnjaja Zolotitzaan.

Juuri tänä aamuna kaksikymmentäkaksi vuotta sitten Viktor Subbotin istuu kuin arktisten alueiden munkki olohuoneessaan ja katsoo ulos. Harmaa parta ulottuu villaisen puseron liepeille. Tummien kulmakarvojen raamittama katse on terävä, kirkas kuin huuhejalla. Hän on asetellut pöydälle aamupalaa; sienikeittoa ja itse leipomaansa leipää.

Juuri sytytetyn tulen ääni uunista säestää hiljaista aamua. Hetki sitten Viktor löysäsi pystykorvansa ulos syömään omaa aamupalaa, suolattuja jäisiä hylkeentassuja.

Viktor oli aikanaan upseeri, radiosähköttäjä Severodvinskissa, Stalinin suljetussa kaupungissa. Hän kokeili ja testasi uusia ydinsukelusveneitä Viananmerellä. Hän nautti merestä, hän nautti työstään.

Severodvinskissa Viktor rakensi puuveneeseen, jolla perhe seilasi lomilla 200 kilometrin matkan yli Viananmeren hänen kotipirttiinsä, jossa me nyt istuskelemme.

– Potretti, ehdotan Viktorille, kun pehmeä keitto vielä hyväilee kielen nystyröitä.

Viktor innostuu. Hän hakee mustan puvun takin ja kiinnittää kuniamitalinsa vasemmalle rintakehälle.

Vain Stalinin urhoollisuusmitali puuttuu. Kun diktaattorin rikokset paljastuivat vuonna 1956, Viktor pettyi. Hän raivostui ja antoi mitalin leikkikaluksi pojalleen. Poika kadotti mitalin.

– Se joutikin kadota, Viktor tuhahtaa, emmehän me tienneet sen hullun mielettömyyksiä.

JAAKKO HEIKKILÄ
Valokuvataiteilija

Kohti ongelmia korjaavaa ajattelua

”Empatian kokeminen ei ole kiinni sukupuolesta eikä samanlaisesta suuntautumisesta.

LEENA-MAIJA ROSSI

Sukupuolentutkimuksen professori,
kasvatustieteiden tiedekunta

Tätä tekstiä kirjoittaessani aamun uutiset kertovat Venäjän hyökänneen Ukrainaan. Sotilaallisessa hyökkäyksessä todentuu aina empatian äärimmäinen vastakohta: täydellinen piittaamattomuus muiden ihmisten elämästä ja kuolemasta. Eurooppa saa nyt todistaa massiivista empatiavajetta, emmekä tiedä, mitä siitä seuraa.

Empatia on myös rauhanajan olennainen kysymys. Sosiaalisen median keskustelut ja niistä käytävät metakeskustelut muualla mediassa ja arjessa saavat usein mieltymään, onko empatia todellakin katoava luonnonvara. Miten on mahdollista, että ihmiset kirjoittavat julki omilla nimillään kaunaisia, kyynisiä tai vihaa täynnä olevia tekstejä, joissa toivotaan toisen ihmisen joutuvan väkivalan kohteeksi? Empatian puute näyttäytyy usein niin ikään ihmisten suhteessa muihin lajeihin, esimerkiksi eläinten kohtelussa tuotantomassana.

Empatia, myötäeläminen, mielletään helposti ”luonnostaan” naisiseksi ominaisuudeksi ja sen osoittaminen muita kohtaan naistapaiksi. Klassinen esimerkki tästä on niin sanottujen hoiva-ammattien ja kotona tapahtuvan hoivan sukupuolittuminen naisten työksi. Empatialla on usein myös hintalappu: kutsumuspohjaisiksi ymmärrettävistä ”empatiatoista” maksetaan matalaa palkkaa.

Sukupuolentutkimuksen näkökulmasta empatiaa voi kuitenkin pohtia myös toisin kuin mies-nais-kaksijakoa uusintavasta näkökulmasta eli oletuksesta, jonka mukaan kyky empatiaan olisi jotenkin olemuksellisesti sukupuolittunutta. Esimerkiksi media-kuvastoja ja niiden tulkinnan mahdollisuuksia analysoinut feministinen tutkimus sekä seksuaalisuuden normistoja kriittisesti tarkasteleva queer-tutkimus ovat argumentoineet, että median kuluttajina meidän on mahdollista samastua myös hyvin toisenlaisiin ihmisiin kuin mitä itse koemme olevamme. Empatian kokeminen ei ole kiinni sukupuolesta eikä samanlaisesta suuntautumisesta, ei myöskään jaetusta etnisyydestä, iästä, vammaisuuden tai vammattomuuden kokemuksesta. Uusin silmin katsomista voidaan myös oppia ja opettaa tavalla, jossa yhdistyvät analyttinen tarkastelu ja tunteiden vakavasti ottaminen.

Akateemisessa yhteisössä pidämme selviönä, että yliopisto-opetuksessa omaksutaan kriittinen asenne yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Entä jos ajattelisimme, että ongelmia paikantavan, osoittavan ja erittelevän tutkimisen ohella harjaannumme yliopistossa myös reparatiiviseen – ongelmia korjaavaan – ajatteluun? Mitä tämä merkitsisi empatian oppimisen kannalta? •

Ymmärtämisestä tekoihin

Tunnet myötätuntoa toista ihmistä kohtaan.
Mitä sen jälkeen tapahtuu? Mihin asti
empatia kantaa?

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVAT SANTERI HAPPONEN

Arkipuheessa empatiaksi määritellään toisen ymmärtäminen ja myötäeläminen, kyky asettua toisen ”saappaisiin”, toisen paikalle. Tutkimuksessa empatiasta on tullut entistä suosittuampi käsite tai jopa tutkimusote.

– Mitä tämä tarkoittaa silloin, jos etuoikeutetussa asemassa oleva tutkija tutkii marginaalissa olevaa ryhmää? Kuka kokee empatiaa ja ketä kohtaan? Mitä empatia mahdollistaa, estää tai peittää? kysyy yliopistonlehtori Tiina Seppälä yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta.

Seppälän tutkimusintresseihin kuuluvat niin aktivismi, yhteiskunnalliset liikkeet, kehitystutkimus, post- ja dekoloniaalinen tutkimus, tiedon politiikka kuin feministinen teoria. Kaikkia niitä yhdistää valtasuhteiden kriittinen tarkastelu ja purkaminen.

Yliopistomaailma ja akateeminen tiedontuotanto ovat vuosisatojen ajan rakentuneet valkoisuudelle ja länsimaiselle käsitykselle tiedosta.

Myös kehitysyhteistyössä ja -tutkimuksessa valkoisen pelastajan myytti on lujassa, vaikka sitä nykyisin pyritäänkin purkamaan monin tavoin.

– Tutkimuksen valta-asetelmat eivät katoa mihinkään, vaikka tutkija sanoisi, että käytetty menetelmä mahdollistaa empatian. Miten hierarkioita voidaan madaltaa? Miten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat käytännössä? Miten tutkimuksesta olisi hyötyä myös osallistujille?

Solidaarisuutta ja vastarintaa

Omassa tutkimuksessaan Seppälä hyödyntää solidaarisuuden käsitettä. Hänen mukaansa solidaarisuuteen sisältyy ajatus keskinäisriippuvaisesta maailmasta. Solidaarisuus vaatii tekoja.

– Olemme kaikki linkittyneet toisiimme. Yksilön ongelma on meidän ongelmamme, ja paremmassa asemassa olevilla on velvollisuus toimia niin, että kaikilla menisi hyvin. Toisista huolehtiminen on yhteinen etumme.

Sekä akateemisessa työyhteisössä että kenttätutkimusta tehdessään Seppälä on huomannut, että rakenteiden sijaan ongelmat paikannetaan usein yksilöön. Esimerkiksi tahaton tai tahallinen rasismi ja seksismi ovat usein rakenteellisia ongelmia, joihin etsitään ratkaisuja yksilötasolla.

Julkisessa keskustelussa marginalisoitujen ryhmien etujen ajaminen tuomitaan Seppälän mukaan herkästi,

vaikka politiikka on lähtökohtaisesti tiettyjen ryhmien etujen ajamista.

– Se sallitaan vain institutionalisoituneille puolueille. Keskusta saa ajaa maaseudulla asuvien asiaa, sosiaalidemokraatit työläisten ja kokoomus yrittäjien. Vähemmistöryhmien aktivismia sen sijaan pidetään ihan karmalana, vaikka se on yhteiskunnallista osallistumista.

Solidaarisuuden rinnalle Seppälä nostaa vastarinnan käsitteen.

– Tarvitsemme solidaarisuutta niitä ihmisiä kohtaan, joita yhteiskunnan rakenteet kohtelevat huonosti, ja tarvitsemme kollektiivista vastarintaa sortavia rakenteita kohtaan, jotta meillä kaikilla menisi hyvin.

Empatian käsite on Seppälälle solidaarisuutta vie-raampi. Hän pohtii, sisältyykö empatiaan pyrkimys parantaa toisen asemaa. Seppälä arvostaa toisten kunnioittamista, myötätuntoa ja pyrkimystä dialogiin, mutta

sen lisäksi hän painottaa konkreettisten tekojen merkitystä.

Seppälä kertoo, kuinka hän nuorempana tutkijana lähti intoa täynnä tekemään kenttätutkimusta Intiaan.

– Jouduin tuolloin ”poisoppiimaan” niin paljosta. Kun menin sinne, olin teoreettinen ja hölmö valkoinen feministi. Intiassa tut-

kimani aktivistit olivat hyvin kriittisiä ja tiesivät tutkimusaiheestani paljon enemmän kuin minä. He kysyivät, miksi meidän pitäisi osallistua tutkimukseesi ja mitä hyötyä tästä on meille.

Tutkijan tehtävänä ei ole vain tuottaa hyötyä tutkimukseen osallistuville, mutta usein vastavuoroisuus kannattaa paitsi eettisistä syistä myös tutkimuksen tavoitteiden näkökulmasta.

– Tietoa on hyvin monenlaista. Yhdessä voi myös tuottaa uudenlaisia tietämisen tapoja.

Seppälän mukaan solidaarisuuteen kuuluu pitkäjänteisyys ja sitoutuminen. Se, että opitaan tuntemaan ja luottamaan toisiin. Ihmisten kanssa törmää väkisin ”säröihin ja häröihin”.

– Aina kun on toisten ihmisten eikä vain tekstin kanssa tekemisissä, on kyse relationaalisuudesta, johon liittyy oppimista ja jakamista mutta myös hankauksia ja jännitteitä.

Ole se, jota tarvitsit

Seppälän ajatteluun ovat vaikuttaneet hänen omat epäoikeudenmukaisuuden kokemuksensa.

” Miten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat käytännössä?

– Olen kiitollinen kaikesta siitä tuesta ja avusta, jota olen itse saanut, ja haluan osoittaa sitä myös muille.

Koulussa Seppälää kiusattiin seitsemännellä luokalla.

– Se vuosi tuntui ikuisuudelta.

Usein kiusaaminen nähdään yksilöiden ongelmana, vaikka kyse on myös yhteisöstä ja yhteiskunnasta – niistä aiemmin mainituista rakenteista. Kun Seppälää kiusattiin, hän huomasi, ettei kaikkia kiusaamisia ratkaista koulussa yhtä tehokkaasti. Hän itse tuli köyhästä yksinhuoltajaperheestä, eikä hänellä ollut suvun vaikutusvaltaa takanaan.

Ole se, jota tarvitsit. Tähän ajatukseen Seppälä palaa usein. Ole se turvallinen aikuinen, jota olisit tarvinnut lapsena. Se ystävä, joka osoitti solidaarisuutta vaikeassa tilanteessa. Se kollega, joka tarjosi tukeaan työsuhteen ollessa jälleen kerran katkolla.

Solidaarisuus ei synny automaattisesti, vaan se vaatii jatkuvaa reflektointia.

– Nipistelen itseäni tämän tästä, kun havahdun omiin ennakkoluuloihini. Kukaan meistä ei ole täydellinen, virheitäkin saa tehdä, ja solidaarisuuteen liittyy myös rajoja. Kaikkiin taisteluihin ei voi osallistua, eikä kaikkia epätasa-arvon muotoja ole helppoa huomata, Seppälä sanoo.

Sosiaalisia ongelmia ratkomassa

Yliopistotutkija Melanie Sarantou taiteiden tiedekunnasta on paneutunut empatiaan sekä teoriassa että käytännössä. Hän on toimittanut yhdessä professori Satu Miettisen kanssa teoksen *Empathy and Business Transformation*, joka ilmestyy tänä keväänä Routledgelta.

Palvelumuotoilussa empatia on tuttu käsite. Sillä tarkoitetaan asiakkaan tai käyttäjän ymmärtämistä, mikä puolestaan on edellytys palvelukokemuksen parantamiselle. Standfordin muotoiluajattelun prosessissa empatia on ensimmäinen rakennuspalikka – muotoilun aloituspiste. Käyttäjien tarpeiden ja tunteiden kartoitus tehdään esimerkiksi haastattelemalla.

– Koimme, että empatiaan pitää mennä syvemmälle, Sarantou kertoo.

Namibiassa syntynyt Sarantou asuu puoliksi Australiassa ja puoliksi Suomessa. Hänen erityisalaansa on sosiaalinen muotoilu, jossa pyritään ratkomaan sosiaalisia ongelmia yhteisöjen tasolla. Siinä hyödynnetään usein palvelumuotoilun työkaluja ja menetelmiä.

– Sosiaalinen muotoilu liittyy vahvasti empatiaan. Mitä empatia on ja mihin tarvitsemme sitä? Miten saamme yhteisöjä osallistumaan enemmän, ja miten sitoudumme toisiimme?

Empatiaa voi tuntea myös muihin elollisiin olentoihin, kuten eläimiin tai puihin. Sarantoun mukaan empatia on taito, jonka voi oppia ja jota voi kehittää. Se on myös haurasta. Vuorovaikutussuhteessa sen voi kadottaa yhtä nopeasti kuin sen voi saavuttaa.

Kesken kirjaprojektin iski maailmanlaajuinen pandemia, mikä toi uuden näkökulman myös empatiaan.

– Yhtäkkiä olimme eristyksissä ja olimme yhteydessä toisiimme vain ruutujen kautta. Kuinka empatia silloin syntyy? Meidän piti oppia uusia taitoja, joilla pystyimme luomaan yhteyden toisiimme.

Välitän siitä, mitä tunnet

Sarantou määrittelee empatian vuorovaikutteiseksi prosessiksi, jossa on ainakin neljä eri puolta. Kognitiivisessa prosessissa mietimme esimerkiksi sitä, kuinka ymmärrämme toisiamme ja kuinka olemme tekemisissä toistemme kanssa. Sarantou kuvailee tätä empatian rationaaliseksi puoleksi. Kognitiivisuuden rinnalla on emotionaalisuus.

– Toisen kenkiin asettuminen on hyvin emotionaalinen prosessi. Yritys tuntea, mitä toinen tuntee.

Sarantoun mukaan empatialla on myös ylevämpi puoli. Englantia puhuva Sarantou käyttää siitä termiä ”compassion”, joka suomeksi kääntyy myötätunnoksi. Siihen sisältyy pyrkimys paitsi ymmärtää toista myös välittää toisesta.

– Välitän siitä, mitä tunnet, ja haluan siksi ryhtyä toimeen, Sarantou kuvailee.

Välittäminen voi siis johtaa positiiviseen vaikutukseen ihmisten välillä, kuten ongelman ratkaisuun tai voimaannuttamiseen. Sarantou

siteeraa Elizabeth Tunstallia, jonka mukaan empatialla on merkitystä vasta sitten, kun se kääntyy välittämiseksi.

– Ilman myötätuntoa empatia ei tarkoita oikeastaan mitään.

Empatian neljänneksi puoleksi Sarantou nostaa kinesteettisen empatian, joka syntyy liikkeessä, ruumiinkielellä. Esimerkiksi tanssijat voivat luoda välillisen empatiaa liikkeen kautta.

Kinesteettinen empatia on Sarantoun mukaan kärsinyt erityisen paljon pandemiassa. Ruutu-

jen välityksellä tapahtuva vuorovaikutus synnyttää ni-pun uusia kysymyksiä myös empatialle.

– Voidaanko puhua digitaalisesta empatiasta? Mistä siinä on kyse, ja voiko sitä edes olla olemassa? Mitä olemme oppineet empatiasta kuluneen kahden vuoden aikana? Sen haluan todella tietää.

Visuaalinen kieli luo yhteyden

Sarantoun mukaan muotoiluprosesseissa kiirehditään turhan usein lopputulokseen, vaikka empatia ja myötätunto edellyttävät aikaa. Kiirehtimällä muotoilija tai tutkija voi päätyä tilanteeseen, jossa hän yrittää ratkaista ongelmaa, jota ei kunnolla ymmärrä.

– Ihmisille pitää antaa tilaa ja aikaa oppia tuntemaan toisensa. Tutkijan pitää pystyä myöntämään, että hän on ihminen kuten muutkin. Ihminen, jolla on erilaista tietoa mutta ei enemmän tietoa kuin yhteisöllä itsellään.

Taiteeseen pohjautuvissa menetelmissä tietoa voi jakaa monella tavalla: runoillen, esiintyen, tanssien, maalaten, kertoen tarinoita.

– Vaatii paljon aikaa, että opimme ymmärtämään toistemme taustat ja erilaiset elämänkokemukset.

Sarantou huomasi tämän vuosia sitten Australiassa järjestetyssä työpajassa, johon osallistui 43 alkuperäiskansaan kuuluvaa

naista ja 11 taiteilijaa eri puolilta maailmaa.

– Meillä meni seitsemän päivää, että vain tutustuimme toisiimme. Maalasimme yhdessä, tanssimme yhdessä ja teimme ruokaa yhdessä. Kävelimme hiekkadyneille, istuimme ja piirtelimme hiekkaan, kertoen tarinoita toisillemme. Luova visuaalinen kerronta on kuin kieli, jolla voi kertoa joskus enemmän kuin sanoin ja luoda yhteyden toisiin.

Empatian varjoissa

Sarantoun mukaan ymmärrämme empatian usein väärin tai pinnallisesti.

– Sitä ei välttämättä ymmärretä edes taidoksi, jota voi kehittää ja jossa voi tulla paremmaksi.

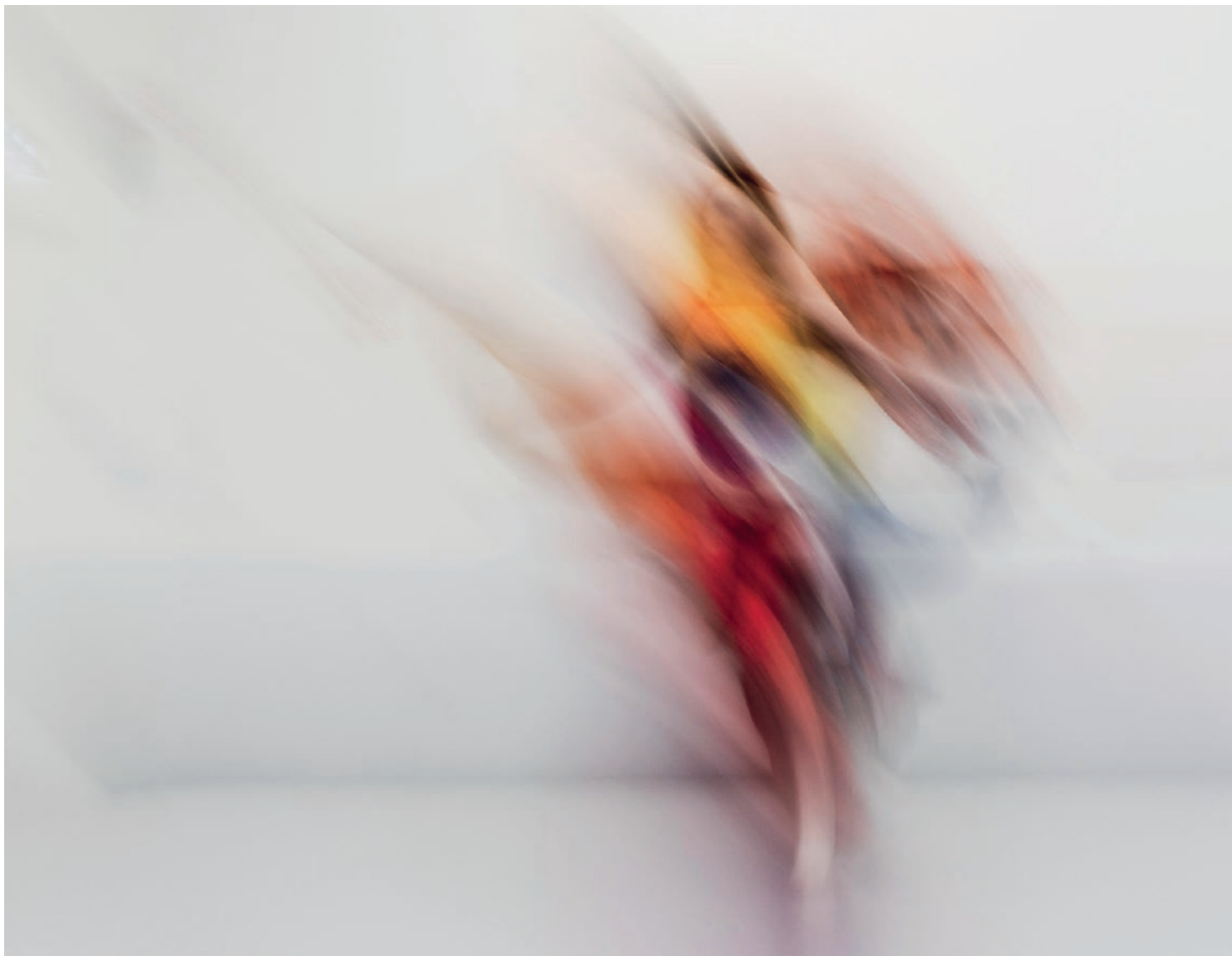
Empatian eri puolet jäävät pimentoon – kuten sen pimeä puoli.

– Empatia voi olla vaarallistakin. Kun ymmärtää hyvin toisen tunteita ja ajatuksia, tietoa voi käyttää myös väärin ja pyrkiä manipuloimaan toista.

Sarantou ja Miettisen toimittamassa kirjassa perehdytään empatiaan organisaatioissa ja yrityksissä. Tulosten perusteella empatiaa ei esiinny siinä määrin kuin ehkä kuvittelemme tai organisaatioissa annetaan ymmärtää. Sarantou nimittää ilmiötä empatiapesuksi – se on ilmiönä samankaltainen kuin viherpesu. Empatiapesun sijaan tarvitaan aitoa sitoutumista ja myötätuntoa.

– Olemme kaikki ihmisiä. Tarvitsemme empatiaa voidaksemme toimia yhdessä.

Tarvitsemme myös enemmän tutkittua tietoa empatiasta. ●

Vapaaksi laskettu liike

TEKSTI JA KUVAT MARI MÄKIRANTA

Olen kuvannut teoksiini tanssivia tyttöjä. Valokuvissani minua kiinnostavat liikkeen ja pysähtyneisyyden välinen jännite sekä tanssijan meditatiivinen läsnäolo tilassa ja kehossa.

Tanssissa tuntuu olevan läsnä radikaali ja hiljainen voima, jonkinlainen jännite. Tanssilla on mahdollista ilmaista niin surua, toivoa, melankoliaa kuin riemuakin. Tanssijan keho on osa suurempaa näyttämöllä liikkuvaa ryhmää, jokaisen tanssijan välttämätöntä keholista yhteyttä muihin.

Liike jatkuu yli kuvarajojen. Se on alkukantaista, hallittua, villiä ja sopeutumaton, paikoin hidasta ja empivää. Luulen, että tanssissa on kysymys myös toimijuudesta – siitä, millaiset eleet, asennot ja liike ovat kulttuurimme naisille tässä ajassa ja paikassa mahdollisia. Tanssiva tyttöys voi olla sopeutuvaa ja kapinallista, feminististä ja moniäänistä. Se voi olla myös tyttöydellä juhlimista, taistelua tasa-arvosta, koulutuksesta ja ruumiillisesta itsemääräämisoikeudesta. ●

Kirjoittaja on yliopistonlehtori taiteiden tiedekunnassa.

Yhteys kanssaihmissiin

TEKSTI MARIA PALDANIUS | KUVAT ELLI ALASAARI

Empatia merkitsee minulle jatkuvaa liikettä sulautumisen ja eriytymisen välillä – rajojen vahvistamista tai huokoistamista. Samalla se liittyy myös itsestä ja läheisistä huolehtimiseen. Ajattelen, että empatia on paitsi automaattista, kehollista eläytymistä toisen tilanteeseen, myös tietoista halua ymmärtää toista. Olen erikoistunut kehollisuuteen ja erityisesti kehon liikkeisiin työyhteisöjen vuorovaikutussuhteissa. Teen tutkimustani johtamisen oppiaineeseen yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa. Olen iloinen siitä, että työyhteisöissäni pyritään luomaan välittävää ja empaattista ilmapiiriä – näin olen kokenut erityisesti feministisen organisaatiotutkimuksen piirissä.

Ajattelen, että empaattisen ilmapiirin luomisessa tärkeää on avata itsensä sille, että jokainen ihminen kantaa mukanaan kokonaista elämänhistoriaa: toisen elämässä voi olla meneillään monenlaisia asioita, joista minulla ei ole tietoa. Vain murto-osa vuorovaikutuksesta tapahtuu sanoin; kehomme kommunikoivat eleillä, ilmeillä ja liikkeillä myös tiedostamattomalla tasolla. Kehon liikkeet antavat mahdollisuuden eläytyä toisen ihmisen tilanteeseen silloinkin, kun ei tiedä yksityiskohtia.

Koska empatialla on kehollinen, suora ja välitön väylä, saatamme joskus eläytyä liikaa toisen tilanteeseen, sen heijastumiin tai resonointiin itsessämme. Näin tapahtuu helposti auttamisammateissa. Oma hyvinvointi voi kärsiä, jos eläytyy liikaa toisen tilanteeseen. Tällaisen liiallisen sulautumisen voi tunnistaa ja siitä voi päästä pois suuntaamalla huomion tietoisesti kehollisiin aistimuksiin, tuntemuksiin ja liikkeisiin.

Ilman empatiaa emme pystyisi ajattelemaan muuta kuin omaa etuamme. Myös yhteys kanssaihmissiin jäisi vajaaksi. Ajattelen, että jos empatia ohjaisi kaikkea toimintaa ja päätöksentekoa yhteiskunnassa, pystyisimme paremmin näkemään asiat myös muiden ihmisten ja toisten lajien näkökulmasta.

Pauliina Jääskeläinen

Väitöskirjatutkija, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Lauri Lantela

Yliopistonlehtori, kasvatustieteiden tiedekunta

Juttelin joululomalla enoni kanssa. Hän on 70-vuotias ja työskentelee edelleen muurarina. Hän jatkoi kanssani tärkeimmän viisauden, jonka hän on uransa aikana oppinut: ”Onneksi ei ole kiire. Aikaa on paljon ja vielä ylikin jää.” Näin täytyy kuulemma todeta aina työtä aloittaessa – oli työtä miten paljon vain ja aikataulu mikä tahansa. Jos tekee kiireellä, ote saattaa lipsua, eikä aika välttämättä riitä.

Työssäni olen perehtynyt lasten ja nuorten osallisuuteen, toimijuuteen ja hyvinvointiin. Tutkimustulokset vahvistavat muurarin viisauden universaaliuden ja sovellettavuuden: lapset ja nuoret kaipaavat kiireettömiä kohtaamisia, kuulluksi ja ymmärretyksi tulemista. Pitkällä aikavälillä nämä kohtaamiset tukevat osallisuuden kokemusta, toimijuuden rakentumista ja hyvinvointia. Toivoisin, että lasten ja nuorten kohtaamiselle annettaisiin enemmän aikaa. Sillä tavalla kasvatetaan empatiakykyisiä lapsia ja nuoria.

Empatia kuuluu olennaisesti myös tieteelliseen keskusteluun. Toisen ihmisen ymmärtäminen vaatii asettumista hänen tiedolliseen positiionsa. Siinä auttaa se, että keskustelun avaaja avaa ensin omia taustaoletuksiaan ja on valmis kuuntelemaan toista. Myös tunteiden huomioiminen kuuluu sivistyneeseen keskusteluun myös yliopiston kaltaisessa, kriittisen järjenkäytön yhteisössä. Mikään ei tunnu tutkijasta paremmalta kuin kritiikki, joka osoittaa esitettyjen ajatusrakennelmien huteruuden ja tarjoaa rakentavia ehdotuksia ystävälliseen sävyyn.

Vaikka toisen asemaan asettuminen vaatii aikaa – jota ei koskaan tuntuisi olevan riittävästi – ei empatia ole tehokkuuden vihollinen, vaan sen kivijalka. Yhteiskunnassa empatian tulokset näkyvät hyvinvoivina lapsina ja nuorina – yliopistossa laadukkaana opetuksena ja tutkimuksena sekä vahvana yhteisöllisyytenä. Toisen asemaan asettuminen, kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen vaatii aitoa pysähtymistä. Tieteessä ja muualla yhteiskunnassa tämä perusmuuri rakennetaan kiireettömissä kohtaamisissa.

Hanna Peltomaa

Suunnittelija, Opiskelun palvelut, LUC Opetus- ja oppimispalvelut

kolumni

SANNA HAUTALA

Sosiaalityön professori,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

” Pyrkimyksenä on taata jokaiselle ihmisarvoinen kohtelu ja edistää ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista.

ELLI ALASAARI

SOSIAALITYÖSSÄ KOHDATAAN IHMISEN ONGELMAT, MUTTEI IHMISTÄ ONGELMANA

Sosiaalityö operoi yksilön, yhteisöiden ja yhteiskunnan välillä. Eriytyisenä fokuksena on universaalin hyvinvoinnin idea, joka koskee kaikki ihmisiä. Sosiaalityön päämäärän voikin ankkuroida sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseen niin yksilöllisenä, yhteiskunnallisena kuin globaalina kysymyksenä. Pyrkimyksenä on taata jokaiselle ihmisarvoinen kohtelu ja edistää ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista. Tässä mielessä sosiaalityössä korostuu eettismoraalinen toimijuus jokaisen parhaaksi. Sosiaalityön mandaatti on painava ja edellyttää poikkeittieteellistä osaamista ja kykyä monitieteelliseen ajan, tilan ja paikan huomioivaan tiedon muodostukseen.

Praktisena tieteenalana yliopistoissa saatu tieto ei sosiaalityössä voi jäädä pelkiksi akateemiseksi keskusteluksi, vaan sen on konkretisoiduttava eläväksi elämäksi, haavoittavassa asemassa olevien ihmisten arjen tueksi ja ihmisarvoisten elämän reunaehtojen takeeksi. Yhtenä sosiaalistyöllisenä lähestymistapana tähän haasteeseen vastaamiselle on psykososiaalinen työorientaatio. Se yhdistyy kokonaisvaltaiseen eri elämäntilanteille ulottuvaan toimintaan, jonka tavoitteena on yksilön toimintakyvyn, toimijuuden ja osallisuuden lisääminen kriisiytyneessä elämäntilanteessa. Arvostavan kohtaamisen ja ymmärtävän keskustelun rinnalla psykososiaalinen työorientaatio edellyttää sosiaalityön ammattilaiselta kykyä huomioida apua tarvitsevan ihmisen toimintaympäristö sekä yhteisö- ja yhteiskuntasuhteet, hahmottaa millaista tukea tarvitaan ja tuntee yhteiskunnallinen palvelujärjestelmä.

Sosiaalityön opetuksessa psykososiaalinen orientaatio on osana kaikkea vuorovaikutuksellista ja käytäntöihin liittyvää opetusta. Se niveltyy osaksi inhimillisen kohtaamisen ja aidon vuorovaikutuksen kysymyksiä ja kiinnittyy eettiseen tapaan nähdä ihmisen ongelmat, muttei ihmistä ongelmana. Psykososiaalisen työorientaation opettaminen liittyy sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen ja ihmisarvoisen kohtaamisen takaamiseen yhteiskunnassa. Tiedon tuottaminen ihmisten haavoittavista elämäntilanteista on tapa tunnistaa ja nimetä sosiaalisia ongelmia ja vaikuttaa niihin yhteiskunnallisessa päätöksen teossa. Psykososiaalinen orientaatio on näin ollen yksi sosiaalityön tiedon muodostamisen, käytännön ja yhteiskunnallisen toiminnan hahmottamisen väline. Laajassa merkityksessä se on tapa nähdä vaikeassa elämäntilanteessa oleva ihminen rationaalisenä ja kompetenttina toimijana, jonka hätä ja haavoittuvuus tunnistetaan ja muutokselle avataan mahdollisuuksia.

Empatiasta tulee ensimmäisenä mieleen asettuminen toisen ihmisen asemaan. Se vaatii kykyä katsoa maailmaa muustakin kuin vain omasta näkökulmasta. Kun näin tapahtuu, toisten ihmisten ymmärtäminen ja tukeminen tulevat mahdolliseksi. Tavallaan empatian voikin ajatella olevan laajaa ymmärrystä asioista – eräänlaista kulttuurin ja sosiaalisten tilanteiden lukutaitoa.

Alkuvuodesta julkaistussa väitöskirjassani tutkin ei-heteroseksuaalisten ihmisten toimintatiloja lappilaisissa kyläyhteisöissä. Väitöstutkimustani inspiroi halu ottaa selvää ei-heteroseksuaalisten ihmisten elämästä yleisesti maaseudulla ja erityisesti Lapissa. Aihetta on tutkittu vain vähän, ja siihen liittyy myös vahvoja kulttuurisia oletuksia. Tutkimukseni näkökulmasta empatia näkyy usein empatian puutteena: moni asettuu mieluummin konservatiivisemmän kuin heikoimman puolelle.

Nykyisessä työssäni empatia ilmenee hyvänä työtoveruutena opintotoimistoväen kesken. Jokaisella on omat työtehtävänsä, mutta tarpeen ja osaamisen mukaan autamme toisiamme. Auttaminen on luontevaa ja apua annetaan ilman, että sitä tarvitsee pyytää. Työssäni empatian tarve ilmenee myös erilaisten näkemysten ymmärtämisessä ja yhteensovittamisessa: esimerkiksi opiskelijan ja oppilaitoksen näkemys jostain asiasta ei välttämättä käy yksiin. Opiskelija tarkastelee tilannetta omasta näkökulmastaan, eikä ehkä osaa ajatella, että oppilaitosta sitovat erilaiset säädökset ja esimerkiksi tutkintojohtosääntö.

Henkilökohtaisessa elämässäni empatia merkitsee toisten ihmisten huomioon ottamista ja ymmärtämistä. Ihmisten lähtökohdat ja tulokulmat maailmaan ovat erilaisia, ja mielestäni on tärkeää yrittää ymmärtää, mistä erilaiset näkemykset johtuvat. Kaikkea en toki hyväksy – mutta ihmisenä koen olevani sovitteleva.

Välillä tuntuu, että elämme varsin empatiakyvyttömässä maailmassa. Tämä ilmenee esimerkiksi rasminä, ableismina ja misogyniana – tietynlaisena arvojen kovuutena. Se tuskin on hyväksi kenellekään. Toivon enemmän empatiaa ihan jokaiselle. •

Oikeus tarvitsee empatiaa

TEKSTI MARJO LAUKKANEN | KUVA VILLE RINNE

Empatia on keskeisessä roolissa kansalaisten oikeustajussa, mutta ei sitä varmaan puolueettomuuteen pyrkivässä oikeusjärjestelmässä huomioda – vai huomiodaanko?

– Koska empatia muodostaa perustan moraalille käyttäytymiselle, voisi olettaa, että se olisi olennainen osa oikeusjärjestelmää. Luohan laki normeja, jotka säätelevät yhteiskunnallista käyttäytymistä, sanovat pro-

fessori Rosa Ballardini ja työelämäprofessori Rob van den Hoven van Genderen.

Rosa Ballardini on erikoistunut immateriaalioikeuteen ja kiinnostunut erityisesti rajapinnoista oikeuden, teknologian ja kestävyden välillä. Rob van den Hoven van Genderen on puolestaan työskennellyt pitkään teknologiaan liittyvien kysymysten parissa niin asianajajana kuin oikeustieteilijänä.

– Yleensä me asianajajat emme puhu empatiasta, sillä lain pitäisi olla objektiivista, kun taas empatia on pohjimmiltaan subjektiivista, Ballardini sanoo.

Silti empatiaa tarvitaan. Ballardinin ja van den Hoven van Genderenin mukaan esimerkiksi tekoälyn hyväksyminen yhteiskunnassa edellyttää sen kehittämistä empaattisella ja ihmiskeskeisellä otteella.

– Tekoälyä koskevassa lainsäädännössä empaattiset periaatteet, kuten reiluus ja avoimuus, luovat perustan tekoälyn hyväksymiselle ja luottamukselle yhteiskunnassa. Robotit tarvitsevat empatiaa, ja samoin tarvitsevat niitä säätelevät lait.

Tekoäly tekijänä – kääk

Tekijänoikeudet keskittyvät nimensä mukaisesti tekijään, jonka työtä ne suojaavat. Ballardinin mukaan järjestelmä vaikuttaa päällisin puolin toimivalta, mutta ongelmia syntyy esimerkiksi silloin, kun mukana on tekoäly.

– Tekoäly voi luoda taideteoksen, kuten maalauksen tai musiikkikappaleen, mutta nykyisen lain tulkinnan perusteella tekijänoikeudet voivat kuulua vain ihmiselle.

Kimurantti asetelma herättää kysymään, miten voidaan erottaa, onko tekijänä ihminen, tekoäly vai molemmat.

– Tämä on jo johtanut tilanteisiin, jossa ihminen vaatii tekijänoikeutta teokseen, jota hän ei ole itse tehnyt.

Ballardinin mukaan ongelman voisi ratkaista niin, että tekoäly hyväksyttäisiin osaksi tekijänoikeuslainsäädäntöä ja hyödynnettäisiin empaattisia lähestymistapoja. Yksi keino on antaa tekoällylle oikeushenkilön asema, samaan tapaan kuin esimerkiksi yrityksille tai yhteisöille.

– Ehdotamme, että tekijänoikeuslainsäädännössä joko yleisesti tai ainakin joissakin tietyissä tapauksissa, kuten tekoälyn säätelyssä, järjestelmään voitaisiin lisätä empaattisia elementtejä.

Empaattisilla elementeillä Ballardini tarkoittaa empatiaa oikeussubjektien eli luonnollisten henkilöiden ja

oikeushenkilöiden kesken. Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa kaksi taideteosta ovat hyvin toistensa kaltaisia. Jos tekijöinä on kaksi ihmistä, he samankaltaisuuden huomattuaan olisivat luultavasti yhteydessä toisiinsa, joko suoraan tai ehkä asianajajiensa välityksellä. Mutta mitä jos toisen teoksen on tuottanut ihminen, toisen tekoäly? Ballardinin mukaan tekoälyä voisi tässä tapauksessa edustaa ihminen – ehkä joskus tulevaisuudessa jopa tekoäly itse.

”Empatia on ajatonta”

Asianajajana työskennellessään van den Hoven van Genderen on huomannut, että sopimuksista neuvoteltaessa suurin osa ongelmista syntyy, kun osapuolet eivät ymmärrä toisiaan lainkaan tai ymmärtävät toisiaan väärin.

– Tarvitaan kognitiivista empatiaa eli toisen tunteiden tunnistamista ja ymmärtämistä. On paljon helpompaa onnistua neuvotteluissa, kun yrittää asettua toisen ihmisen saappaisiin ja miettii, miten itse silloin reagoisi.

Van den Hoven van Genderenin mukaan empatian rooli on erilainen siviilioikeudessa ja rikosoikeudessa. Siviilioikeudessa voidaan pyrkiä asettumaan toisen

asemaan, kun taas rikosoikeudessa pyritään ymmärtämään olosuhteita. Van den Hoven van Genderenin mielestä empatian pitäisi olla myös osa tuomarin työtä, jonka pitää lain lisäksi ymmärtää osapuolten olosuhteet.

– Psykologisen koulutuksen pitäisi kuulua asianajajien koulutukseen. Ongelmana on, että asianajajat edustavat yleensä yhtä osapuolta ja oikeuskäsittely nähdään taisteluna. Se on mielestäni väärä tapa ratkaista ongelmia.

Van den Hoven van Genderenin mukaan etiikka ja moraalit ovat riippuvaisia ajasta ja kulttuurista, mutta empatia on ajatonta.

– Empatiassa on aina kyse toisten ymmärtämisestä. Se on perusta, jolla on oikeustieteissä enemmän arvoa kuin etiikalla tai moraalilla. •

” Tämä on jo johtanut tilanteisiin, jossa ihminen vaatii tekijänoikeutta teokseen, jota hän ei ole itse tehnyt.

tuokio arktisessa

Halki vuosisatojen rautatiet ovat kuljettaneet ihmisiä ja asioita. Suomen ensimmäinen rataosuus avattiin välille Helsinki – Hämeenlinna vuonna 1862. Rovaniemelle asema avattiin 1909. Vuosien myötä käyttövoima vaihtui höyrystä ja kivihiilestä dieseliin ja sittemmin osittain sähköön. Kuvan Dv12 2559 -dieselveturi on yksi edelleen käytössä olevista 1960–80-luvuilla valmistetuista dieselvetureista, joita on peruskorjattu 2000-luvulla. Vuonna 2019 lähes puolet Suomen rataverkosta oli sähköistämättä, joten käyttöä ja tehtäviä riittää näille ja myös uusille Dr19-dieselvetureille.

Teksti ja kuva
MATTI KANTOLA
Opiskelija, audiovisuaalinen
mediakulttuuri, taiteiden tiedekunta

Ylioppilaskunta on sitoutunut vähentämään alkoholin määrää opiskelijoiden tapahtumissa **20:llä prosenttiyksiköllä.**

ALEKSI SOUKKA Opiskelija, graafinen suunnittelu, taiteiden tiedekunta

blogi

Opiskelijaelämää
Lapin yliopistossa.

Lue koko teksti:
lapinyliopisto.blogspot.fi

WHY LAPLAND IS A GREAT PLACE TO STUDY TOURISM

Snowy winters, bright midsummer nights, and amazing nature – there are many good reasons why to live in Lapland. Nevertheless, I did not move to Rovaniemi only because of the nature, but mainly for my studies in Tourism, Culture and International Management (TourCIM). Although I could have applied for many other tourism master's degree programmes around Europe, Rovaniemi seemed the best place for studying tourism.

Rovaniemi is one of the most popular tourism destinations in Finland. As the biggest city in Lapland, many tourism companies are located here. This offers many possibilities to connect to local businesses already during the studies: For example, our international degree programme collaborates with local partners who regularly hold guest lectures about current topics and issues within the industry. Also, it is possible to gain practical work experience during the studies – for example by doing an internship, which can be integrated to the studies. Thanks to the lively tourism business in Rovaniemi, I can see how theoretical concepts learned at the University are applied in the sector, which makes my studies in tourism research very practical and interesting.

VANESSA

Maailma jäänhuurteisten linssien läpi

Politiikatiiteilijän näkökulmasta luennot, joilla käsitellään jäkälää, maaperän eroosiota tai muuttolintujen reittejä, voivat tuntua kaukaisilta aiheilta verrattuna Arktiseen neuvostoon tai Euroopan unionin arktisen politiikkaan. Kun valitsin sivuaineekseni Arctic Studies Program -kokonaisuuden eli ASP:n, huomasin istuvani luennolla, jolla käsiteltiin arktisen merijään alla eläviä leviä – ja se kannatti.

ASP tarjosi minulle mahdollisuuden kurkistaa, mitä kaikkea arktinen tutkimus voi olla. Juuri monialaisuus ja arktisen muutoksen kokonaisvaltainen ymmärtäminen ovatkin ohjelman arvokkaimmat annit opintotaustasta riippumatta.

On ollut lähes häkellyttävää huomata, että missä tahansa olen ollut, niin arktista osaamista on arvostettu. Sillä on erottunut joukosta, ja se on avannut yllättäviäkin mahdollisuuksia. Olen esimerkiksi päässyt osallistumaan arktiseen kesäkouluun Etelä-Koreassa. Kansainvälisyys on ASP:n kursseilla vahvasti läsnä, sillä suurin osa osallistujista on vaihto-opiskelijoita. Ohjelma onkin loistava tilaisuus kotikansainvälistymiseen. Myös nykyinen harjoitteluni Arktisen keskuksen tiedeviestinnässä on varmasti osaltaan ASP:n ansioita, sillä sain kursseilta tiedot ja taidot lähteä suuntautumaan itsenäisemmin arktisiin aiheisiin. Nyt saan harjoitteluni aikana jatkaa samojen aiheiden parissa.

ASP on vaikuttanut paljon omaan ajatteluuni, ja välillä tun-

SANTERI HAPPONEN

tuu kuin katsoisin maailmaa jäänhuurteisten linssien läpi. Arktinen alue muuttuu ympärillämme, eikä sen seurauksilta voi sulkea silmiä. Jalat pysyvät maassa, kun ymmärtää edes vähän sitä elämää ja todellisuutta, jossa ihmiset täällä elävät. Oma motivaationi arktisiin aiheisiin syntyy aina uudestaan, kun näen ympärilläni kaikkea arvokasta, ja haluan tehdä työtä pohjoisen puolesta.

Tänä vuonna Arctic Studies Program täyttää jo 30 vuotta. Itse aion juhlistaa pyöreitä vuosia tekemällä retken Ounasvaaran luontopolulle ja haukkaamalla palasen Fazerin sinistä – aivan kuin yhdellä ASP:n luennolla tehtiin.

VILMA KALLIO

Päihdyttävä kulttuuri

Kasvatustieteitä opiskelevalla Nealla alkoholinkäyttö karkaa helposti käsistä. Biletyskeskeinen opiskelijakulttuuri ei helpota ongelmaa.

– Kesätöissä tulee juotua vähemmän kuin opiskeluaikana. Viime kesänä ajattelin, että vähennän alkoholinkäyttöä, Nea kertoo.

Syksyn sitseillä Nealle kuitenkin tarjottiin juomia. Raittiuspäätös petti, ja alkoholia kului taas viikoittain. Krapulapäivät menivät hukkaan, kun ahdisti eikä syöminenäkään onnistunut. Nea juo, koska on tottunut siihen, että juhlaan ja vapaa-ajanviettoon kuuluu alkoholi. Hän kertoo, että päihdeettömyyttä ihmetellään ja valinnalle saatetaan jopa nauraa.

Yhteiskuntatieteitä opiskeleva Veera tietää, että opiskelijapiireissä käytetään muutakin kuin alkoholia. Hänellä on kokemusta amfetamiinista, ekstaasista sekä psykedeleeistä.

– Kun aloitin opinnot, tein päätöksen, että en lähde opiskelijabileisiin ja olen selvinpäin. Tunnistin, että se on tie, jolle minun ei kannata lähteä. Siellä tekee mieli käyttää päihteitä, Veera sanoo.

Veeralle päihteet ovat tarjonneet pakoa arjesta ja hauskanpitoa, mutta niihin liittyy hänen mukaansa myös monia ongelmia.

Opiskelijoiden juomatottumukset ovat olleet viime aikoina

pinnalla yhteiskunnallisessa keskustelussa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle on tullut paljon kyselyitä aiheesta, kertoo erikoistutkija Kirsimarja Raitasalo. Nuorten päihteidenkäyttöön erikoistuneen Raitasalon mukaan alkoholin käyttö on tyypillistä siirtymäriiteille, joissa tutustutaan uusiin ihmisiin.

– Nuorilla alkoholinkäyttö liittyy yleensä sosiaalisuuteen ja yhdessäoloon. Harva nuori juo yksin, Raitasalo kuvailee.

Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus paljastaa, että erityisesti nuorten aikuisten miesten kannabiksen käyttö on lisääntynyt viime vuosina.

Juttuun haastatellun Nean mielestä päihdekeskeiseen opiskelijakulttuuriin tarvittaisiin asennemuutos. Juomiseen ei tulisi painostaa. Toisaalta juhlien välkkyvät valot sekä railakkaat ja estottomat kanssaihmiset saattavat innostaa päihtymään ilman painostustakin.

Suomessa alkoholilla on päihteenä erityisasema. Sitä saa esimerkiksi mainostaa. Tämä ihmetyttää bilehuumeita käyttänyttä Veeraa. Hän kertoo alkoholin madaltaneen kynnystä muiden päihteiden kokeiluun.

Nean ja Veeran nimet on muutettu.

HANNA-MARI RÄSÄNEN

JOONAS ÄKÄSLOMPOLON KOTIARKISTO

Joonas Äkäslompolo

Visit Naantalin kansainvälinen myynti ja tuotekehitys

- Valmistui matkailututkimuksen maisteriksi Lapin yliopistosta vuonna 2017
- Harrastaa snookeria, luonnossa liikkumista ja matkailua
- Hiihtokaudella tuttu näky puolisonsa kotiseudun hiihtoladuilla, Ylläksen Äkäslompolossa

Kasvot Naantalin kansainvälisen matkailun takana

Naantalin vanhassa kaupungissa, idyllisen puutalon uumenissa, työskentelee matkailualumni Joonas Äkäslompolo. Hän kertoo olleensa onnekas siinä, että on aina työllistynyt alalle.

Kokemusta on kertynyt etelän ja pohjoisen sesongeista, alkaen opastöistä aina erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Nyt Äkäslompolon vastuulla on Naantalin kansainvälinen myynti, markkinointi ja saaristomatkailun kehittäminen yhdessä kumppaneiden kanssa. Oman kotiseudun edustaminen on palkitsevaa.

– Parasta on, kun saan kansainvälisen matkanjärjestäjän ottamaan Naantalin ja saariston kohteekseen. Ja kun yhteistyön alettua hän kertoo, että ylitimme kaikki odotukset. Meillä on paljon kansainvälisesti käyttämätöntä potentiaalia.

Äkäslompolon työ rakentuu verkostoille. Alueellisesti Naantali on osa laajempaa Finnish Archipelago -suuralueetta, ja kansallista yhteistyötä tehdään paikallisten visit-organisaatioiden ja Visit Finlandin kanssa. Osa ammattilaisverkostoista on muodostunut jo aiemmin.

– Meitä matkailualumneja löytyy halki Suomen, lähes kaikista matkailun tärkeistä organisaatioista. Tutut kasvot ilahduttavat aina.

Rovaniemen ja Lapin tarjoamat puitteet matkailututkimuksen opiskelemiselle tiivistyvät yhteen sanaan: ainutlaatuiset.

– Opiskelimme, tutkimme ja kehitimme vastuullista matkailua siellä, missä tapahtuu. Oppiaineessa tehty laaja yritys yhteistyö ja erilaiset kenttätutkimuskurssit veivät mukanaan. Rovaniemi on kuin monipuolinen matkailun tutkimuslaboratorio.

Työskentely tuotekehityksessä on sytyttänyt rittäjäkipinän. Saariston matkailijamäärät ovat nousussa, ja Äkäslompolo seuraa kehitystä aitiopaikalta.

– Haluan lähivuosina tuoda oman asiantuntemukseni – ja ennen kaikkea intohimoni – saariston matkailun kehittämiseen uudenlaisen tuotteen kautta, mikä se sitten onkaan.

Luvassa on siis sydämellä suunniteltua vastuullista matkailutoimintaa, ehkä majoitukseen ja elämystuotantoon liittyen. Tervetuloa tutustumaan!

JAANA OJUVA

ELLI ALASAARI

Alma Heikkilän teosten kuvakieli syntyy yhteistyössä erilaisten materiaalien kanssa, osin sattumanvaraisesti.

Yhteenkietoutumat inspiroivat taiteilijaa

Kuvataiteilija Alma Heikkilä inspiroituu siitä, miten eri oliot ja lajit vaikuttavat toisiinsa. Hän hahmottaa myös taiteen erilaisten kohtaamisten ja vaikutteiden lopputulemana.

TEKSTI PILVIKKI LANTELA | KUVAT SANTERI HAPPONEN

Olen skeptinen sen suhteen, että taiteilijana loisin jotakin uutta, Alma Heikkilä sanoo.

– Ajatukset ja ideat ovat lainaa erilaisista kohtaamisista ja vaikutteista, mutta monesti on mahdollonta jäljittää sitä, mistä jokin ajatus on saanut alkunsa tai miten ja missä ajassa se siirtyy omaan tekemiseen.

Yksi tärkeä vaikutteiden ja yhteenkietoutumien paikka on Heikkilälle ollut Mustarinda-seuran talo kuumimetsän siimeksessä Hyrynsalmella.

– Löysin Mustarindan kautta paikkani taideyhteisössä ja tutustuin hienoihin ihmisiin, joita yhdisti kiinnostus ekologiin kysymyksiin ja näkymät jälkifossiliseen aikaan. Opiskellessani ympäristökysymyksiä ei juuri käsitelty taideopetuksessa, mistä syntyi tarve Mustarindan perustamiselle. Nyt tilanne on onneksi muuttunut ja ympäristökeskustelut moninaistuneet.

Myös kohtaamiset tutkijoiden ja tieteellisen tiedon

kanssa ovat vaikuttaneet Heikkilän taiteeseen. Hän lukee paljon tieteellisiä artikkeleita ja pitää keskusteluista tieteentekijöiden kanssa.

– Tieteen ja taiteen vuoropuhelu ei ole minulle kuitenkaan millään tavalla ohjelmallista. Yleensä sattumanvaraiset ja epämuodolliset kohtaamiset ovat hedelmällisimpiä.

Taiteilijan suosikkiaiheita ovat vanhat metsät ja niihin kytkeytyvät teemat sekä ihmiskeho. Erityisesti häntä kiinnostaa symbioottiset suhteet.

– Kulttuurisesti yksilö on tärkeä käsite, mutta biologiassa sen merkitys on toissijainen. Elämän luonne on symbioottista, evoluution kautta eri lajit kehittyvät yhdessä ja toisistaan riippuvaisina. Minua kiinnostaa se, miten elämän voisi hahmottaa tästä näkökulmasta; miten meidän tulisi elää yhdessä toisten eliöiden ja olioiden kanssa.

Alma Heikkilä: *Pehmeä puu*, 2022. Materiaalit: musteet, kipsi, polymeeri harts, akryyli, polyesteri, alumiini ja puuvilla.

Mikrobien visuaalisuus

F-siiven työhuoneen täyttää teos, joka on valmistu-
massa Rotterdammassa myöhemmin keväällä avautuvaan
näyttelyyn. Kevät 2022 onkin kiireinen Heikkilälle –
hänellä on kahdeksan näyttelyä eri puolilla maailmaa.

Kaksipuolinen teos on joustavaa polyesterikangasta,
joka kiinnitetty puukehikkoon. Ennen Rovaniemelle tu-
loa Heikkilä marmoroi kankaan vedessä japanilaisilla
musteilla. Nyt hän on maalannut kankaalle erilaisilla
musteilla ja liimannut siihen itsetehtyjä hartsipaloja.

– Teosteni kuvakieli syntyy yhteistyössä erilaisten
materiaalien kanssa, osin sattumanvaraisesti.

Visuaalisesti Heikkilää pohdituttaa pieneliöt, kuten
mikrobit.

– Mieliimme tallentunut kuvamateriaali esimerkiksi
mikrobeista on teknologista. Minua kiinnostaa se, mi-
ten voi hahmottaa tai miettiä näitä asioita ilman tie-
teellistä esteettistä kuvastoa. Miten ylipäättään käsittää
asioita, joista tiedetään paljon mutta joita emme pysty
kokemaan tai näkemään?

Ympäristökysymyksiin kiinnittyneenä Heikkilältä

Alma Heikkilä

- s. 1984
- Asuu ja työskentelee Vuosaarella Helsingissä.
- Valmistui Kuvataideakatemiasta 2009.
- Yksityisnäyttelyitä esimerkiksi galleria
Tempestassa (2021, Italia), Graz Kunstvereinissa
(2020, Itävalta), Kiasmassa (2019), Casco Art
Institutessa (2018, Alankomaat), ja teoksia
esimerkiksi Kiasman, Jenny ja Antti Wihurin
säätion, Valtion, Emman ja Malmön taidemuseon
kokoelmissa.
- Mustarinda-seura ry:n perustajajäsen.
- Harrastaa hiihtoa ja toiveena residenssijakson
aikana törmätä ladulla Antti Tuiskuun.

kysytään usein hänen työskentelynsä ekologisuudesta.
Heikkilä on toki pohtinut asiaa, pyrkii toiminnassaan vas-
tuullisuuteen ja edellyttää yhteistyötahoilta ympäristövai-
kutusten huomioimista valmiin sopimus pohjan mukaisesti.
Heikkilä kuitenkin toivoo huomion kiinnittämistä yksilön
sijaan rakenteisiin.

– On hassua keskittyä yhden taiteilijan valintoihin, kun
samalla taiteen muu koneisto toimii ”vanhalla kaavalla”.
Taiteilijalta saatetaan esimerkiksi kysyä hänen käyttämis-
tään maaleista, kun näyttelytilat maalataan joka näyttelyn
jälkeen millä tahansa maalilla.

– En myöskään halua esiintyä jotenkin varmana tai kaik-
kitietävänä suhteessa näihin kysymyksiin. Olemme väistä-
mättä osa yhteiskuntaa, joka tekee myös ympäristölle tu-
hoisia ratkaisuja. Tärkeintä on pohtia ympäristövaikutuk-
sia avoimesti ja nostaa esille ongelmia.

Uskalla ottaa rennommin

Rovaniemellä Heikkilä on ajatuksissaan palannut omaan
opiskeluajansa.

– Opintojen aloittaminen ”unelmien koulussa” oli lähes
järkyttävää. Olen luonteeltani todella ujo. En jutellut ke-
nenkään kanssa kahden ensimmäisen viikon aikana, koska
jännitin niin paljon!

Heikkilä on pohtinut myös opiskeluajan ilmapiiriä.

– Kun katson nyt taaksepäin, tunnistan opiskeluun liit-
tyvät paineet ja suorituskeskeisyyden. Ympäristön odotuk-
set tehokkuudesta vaikuttivat salakavalasti minuunkin. Mi-
nulla oli tunne alisuoriutumisen, vaikka valmistuin ajal-
laan ja suoritin kurssit tunnollisesti. Nyt ajattelen, että oli-
sin voinut ottaa vähän rennommin.

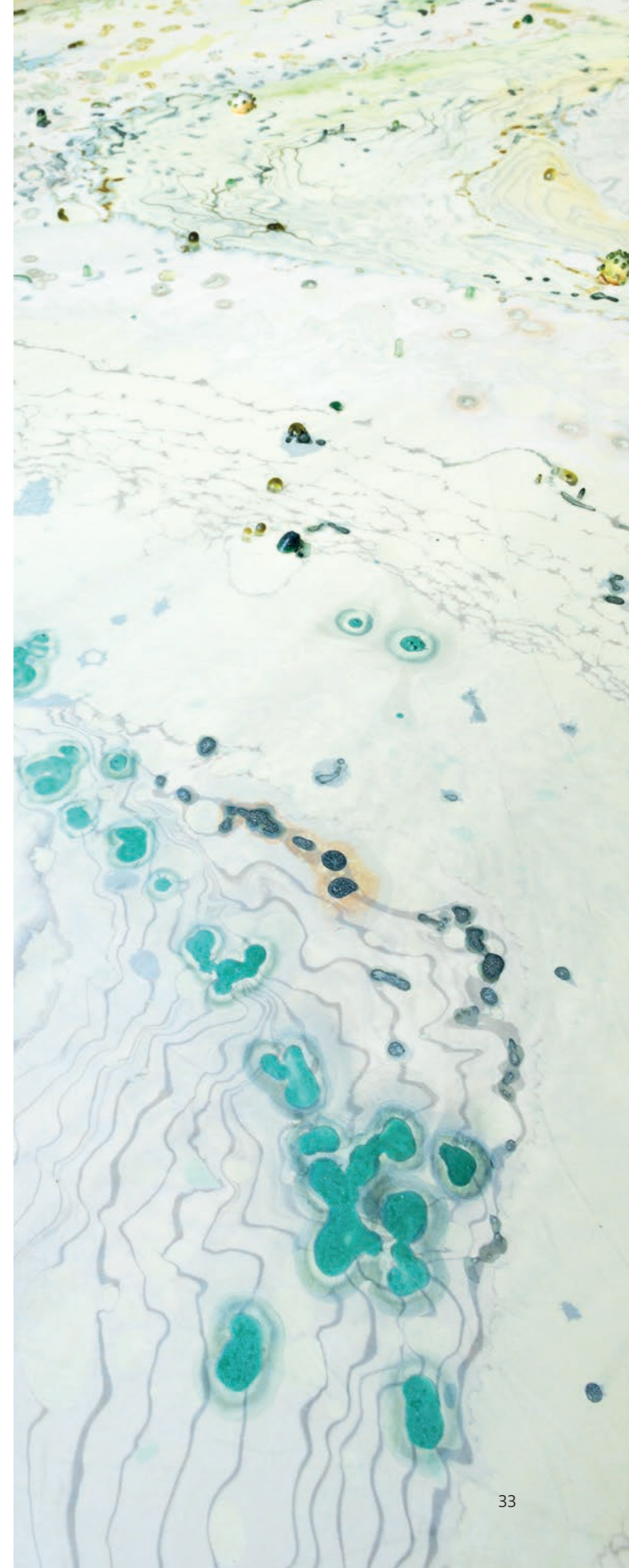
Saman viestin Heikkilä haluaa välittää myös Lapin yli-
opiston opiskelijoille.

– Opiskelu näyttää kovin vakavalta, lähestulkoon työ-
elämältä, vaikka opiskeluaikana tärkeimmät asiat tapahtu-
vat usein epävirallisesti, luento- ja taidesalien ulkopuolella.
Opiskeluaikana opintojen ohella muotoutuu oma identi-
teetti ja taiteilijuus, eivätkä ne eivät ole mitään pikkujuttuja.

Uran alussa Heikkilällä oli isoja haaveita ja pieniä odo-
tuksia.

– Olen ollut jokaisesta uudesta mahdollisuudesta ja vai-
heesta yllättyneenä ja iloinen. Taiteilijan tulevaisuus on aina
epävarma, mutta haluan silti haastaa ajatuksen, johon mon-
net nuoret taiteilijat kasvatetaan, että mitään ei ole odo-
tettavissa. Suuret unelmat eivät ole pakollisia, mutta kyllä
niitäkin saa olla. ●

Alma Heikkilän keskeneräinen teos
semipermeable & sensitive. Materiaalit:
musteet, kipsi, polymeeri harts, akryyli, polyesteri ja alumiini.

Yhteistyöllä ymmärrystä, arvoa ja osaamista

Sosiaalityötä määrittävä lainsäädäntö on pirstaleinen ja vaikeasti hallittava. Sosiaalityö ja hyvinvointioikeus ratkovat ongelmaa yhteisellä koulutuksella.

TEKSTI LINNEA PIKKUPEURA
KUVITUS MERI HEIKKILÄ

Sosiaalityön asiakastyöhön vaikuttavat juridiset periaatteet voivat tuntua kaukaisilta, työn todellisuudesta irrallisilta ihanteilta. Niiden soveltaminen yksittäisiin tilanteisiin on merkittävä sosiaalityön haaste, johon sosiaalityö ja hyvinvointioikeus pyrkivät etsimään ratkaisua kahden oppiaineen vuoropuhelun ja yhteistyön keinoin.

Lapin yliopiston sosiaalityön ja oikeustieteen yhteistyössä toteutettu SOHOVA-hankkeen tarkoituksena on lisätä sosiaalityön ja oikeudellisten ammattilaisten ymmärrystä sosiaalityön käytäntöihin liittyvistä oikeudellisista edellytyksistä, mahdollisuuksista ja rajoista.

Hankkeessa tavoitellaan kehityssuuntaa, jossa lainsäädännön asettamat velvoitteet ja asiakkaiden tarpeet voidaan sovittaa yhteen taloudellisesti ja eettisesti kestävällä tavalla. Oppiaineiden vuorovaikutuksellinen yhteistyö pyrkii vahvistamaan sosiaalityön sekä oikeustieteen ammattilaisten osaamista ja ammattitaitoa.

– Puutteita on sekä sosiaalityöntekijöiden juridisessa osaamisessa että juristien ymmärryksessä sosiaalityön käytännöstä. Hankkeen tavoitteena on työelämässä olevien sosiaalityöntekijöiden ja juristien osaamisen vahvistaminen sekä vuoropuhelun kehittäminen Lapin yliopiston sosiaalityön ja oikeustieteen oppi-

neiden välillä, ker-
too hankkeen pro-
jektipäällikkö Tarja
Kempainen.

Lait vaikuttavat sosiaalityön arkeen

Sosiaalityötä määrittävä lainsäädäntö on pirstaleinen ja vaikeasti hallittava, ja jopa juridiikan ammattilaisen voi olla vaikeaa muodostaa kattavaa kuvaa sosiaalityöntekijän arkeen vaikuttavista lakipykälistä. Sosiaalityöhön kohdistuu paljon vaatimuksia ja odotuksia eri tahoilta.

Sosiaalityöntekijän arkeen voivat vaikuttaa sosiaalihuollon yleis- ja erityislakien lisäksi esimerkiksi hallintolaki, yhdenvertaisuuslaki, holhoustoimilaki, elätustulaki, päihdehuoltolaki sekä edunvalvontavaltuuslaki.

Oikeudellisen osaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen mahdollistavat asiakkaiden perusoikeuksien

toteutumisen yhdenvertaisesti. Sosiaalihuoltoon liittyvän lainsäädännön tunteminen mahdollistaa sen, että kansalaisten perusturva toteutuu lainsäätäjän asettamien periaatteiden mukaisesti.

Koulutuksen lähtökohdat työelämässä

Hankkeen puitteissa suunniteltiin kymmenen opin-
topisteen opintokokonaisuus, joka pilotoitiin viime
vuonna. Osallistujiin lukeu-
tui sekä työelämässä olevia
sosiaalityöntekijöitä että ju-
risteja, ja yli sadasta hakijasta
pilottikoulutukseen valittiin
kuusikymmentä osallistujaa.

– Mainostimme koulutus-
pilottia sosiaalisessa medi-
assa, ja se herätti paljon val-
takunnallista kiinnostusta
ja hakijoita oli paljon. Tämä
osoitti aiheen tärkeyden ja
merkityksen suuressa mitta-
kaavassa. Oikeustieteen ja so-
siaalityön yhdistävää koulu-
tusta on kaivattu pitkään, ja on hienoa, että Lapin yli-
opistosta löytyi osaamista ja intoa hankkeen toteutta-
miseen. Koulutus on merkityksellinen ja tarpeellinen,
ja tarpeen lähtökohdat ovat työelämässä, Kempainen
toteaa.

” *Odotin kurssilta pohdintaa liittyen perus- ja ihmisoikeuksiin, sosiaalityön ammattieteen, vallankäyttöön, millä perusteilla ja miten pyritään vaikuttamaan asiakkaiden elämään, miten toimintaa perustellaan, mikä tai kuka ylipäätään määrittää hyvän tekemisen, hyvän elämän, muutoksen tarpeen ja sen suunnan. Nämä odotukseni täyttyivät kurssin aikana erinomaisesti.*

Palaute koulutuspilottin osallistujalta

Osallistujien palaute opintopilotista oli pääsääntöisesti erittäin myönteistä, ja osallistujat kiittelivät hanketta vuolaasti. Koulutuspilottin palautekyselyn tulok-
sista käy ilmi, että osallistujat kokivat ammattitaitonsa kasvaneen, juridisen osaamisen kehittyneen ja jopa am-
matillisen identiteettinsä vahvistuneen.

Ryhmäkeskustelut kahden eri tieteenalan edustajien kesken toivat arvoa ja syvällistä ymmärrystä kaikille

osapuolille. Tämä näkyi myös osallistujien palautteessa, joissa ammattiryhmien kohtaamista ja vuoropuhelua pidettiin jo merkittävänä edistysaskeleena kohti kattavampaa poikkitieteellistä ammat-
tiosaamista sosiaalityössä.

– Uskon, että tulevilla so-
siaalityön sekä oikeustieteen
opiskelijoilla pilotoidut opin-
not sisältyvät jo peruskoulu-
tukseen, eikä niitä varten
vaadita erillistä täydennys-
koulutusta. Ajattelen ehdot-

tomasti, että oppiaineiden välistä yhteistyötä tulisi jat-
kossa lisätä, koska sen mahdollistama verkostoituminen
ja vuorovaikutus synnyttävät edelleen uusia hankkeita
ja tutkimusprojekteja. Tämä on tulevaisuuden tapa toi-
mia, Kempainen kertoo. •

SOHOVA

Sosiaalityön ja hyvinvointioikeuden osaamisen vahvistaminen – laadun tae koulutuksessa ja työelämässä -hanke (1.9.2019–31.8.2022)

- Tavoitteena tuottaa tietoa sosiaalihuollolle ja sosiaalityölle asetuvista juridisista muutoksista, luoda uudenlaisia yhteis-
toimijuuden malleja, lisätä ja vahvistaa
sosiaalityön ja hyvinvointioikeuden
osaamista Lapissa sekä täydentää
ja vahvistaa Lapin yliopiston
sosiaalityön ja hyvinvointi-
oikeuden opetustarjontaa

- Rahoittaa Euroopan
sosiaalirahasto, Pohjois-
Pohjanmaan ELY-keskus
ja Lapin yliopisto.

Omstart!

Speksitaide on vanha opiskelijaperinne, joka vaatii tekijältään rohkeutta, laajaa yleissivistystä ja nopeita hoksottimia.

TEKSTI TIMO METSÄJOKI | KUVAT JOSEFINA YRJÖLÄ JA JOHANNA KERÄNEN

Onneksi olkoon LoimuSpeksi, sinä 10-vuotias rämäpää, joka jatkat seikkailujasi uusien tekijöiden toimesta vuosi vuoden jälkeen.

Siinä missä Rovaniemen speksikulttuuri on hyvin tuore mutta paikkansa lunastanut, tämä taiteen ja teatterin muoto on peräisin jo keskiajan lopulta. Speksin juuret juontavat tietävästi 1500-luvun Uppsalaan, jossa ylioppilaille opetettiin teatterin keinoin latinaa. Nämä yli 500-vuotiset juuret tekevätkin speksitaiteesta erään vanhimmista skandinaavisista opiskelijaperinteistä.

Vuonna 2012 speksitaide löysi tiensä Rovaniemelle, jossa se elää ja voi hyvin, vaikka kulttuuriala on korona-ajan keskellä ollut monien muiden alojen tapaan suurissa ongelmissa. Viimeisin Lapissa esitetty speksi on ohjaamani 1,5 astetta vuonna 2019. Sen jälkeen kirjoitetut Kätyrit ja Eläviä kuolleita ovat päättyneet käyn-

nistyneen produktion jälkeen takaisin pöytälaatikkoon, koska koronavirustilanne ei ole sallinut näyttelijöiden marssia yleisön eteen.

Speksi on vuosien aikana valloittanut erilaisia maailmoja fantasiasta nykypäivään, ja tänä vuonna LoimuSpeksi aikoo valloittaa lavat uudella avaruuteen sijoittuvalla esityksellään. Kyseessä on avaruusseikkailu tiukalla murhamysteerillä unohtamatta vauhtia, vaarallisia tilanteita, absurdeja sattumia sekä ripausta romantiikkaa.

Kuin pieni elämä

Speksintaiteen suola, leipä, ponnahduslauta ja grillivasutus on juuri sen monimuotoisuudessa. Vaikka näytelmä on käsikirjoitettu, jokainen esitys on erilainen.

Kun yleisöstä kajahtaa ”Omstart!”, se pysäyttää kai-

ken toiminnan. Näyttelijät, bändi ja tanssijat jäävät nanosekunniksi odottamaan, tuleeko omstartin huutajalta lisämäärettä. Jos ei tule, edellinen repliikki esitetään vain uudelleen. Jos omstartin huutaja esittää esimerkiksi käskyn ”tee siitä laulu”, näyttelijän ja bändin tehtävänä on improvisoida repliikistä tai lausutusta sanasta laulu. Speksi vaatii tekijöiltään rohkeutta ja uskallusta heittäytyä kerta kerran jälkeen tuntemattomaan maailmaan, jossa improvisaatiokyky ja nopeat hoksotukset ovat avainasemassa.

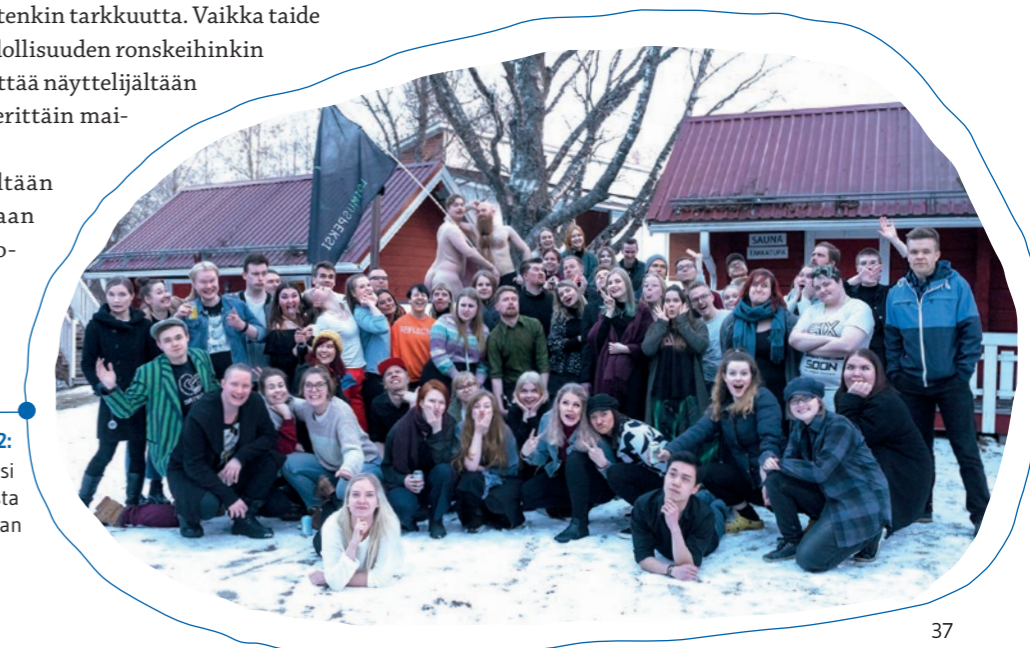
Kenties speksin koukuttavuus piileekin siinä, että kahta samanlaista esitystä ei ole. Sanotaan, että moka on lahja, ja improvisaation kentällä asia on juuri näin. Tahaton moka avaa speksissä ja esityksen tiimellyksessä aina uusia ovia, jotka johtavat uusien ovien äärelle. Tekijöiltään speksi vaatii kuitenkin tarkkuutta. Vaikka taide antaa vapauksia ja mahdollisuuden ronskeihin heittoihin, speksi edellyttää näyttelijältään laajaa yleissivistystä ja erittäin mainiota tilannetajua.

Speksi vaatii tekijöiltään ja erityisesti kokijoiltaan myös anteeksiantoa. Jokainen improvisaatio ei syystä tai toisesta on-

nistu. Kun kyse on usean tekijän nopeasta yhteispeleistä, toisinaan se sujuu paremmin ja toisinaan törmä seinään. Kenties speksiesitys on kuin pieni elämä kaikine nousuineen ja laskuineen. Kunhan lopussa tekijät saavat raikuvat aplodit ja yleisö poistuu teatterista hyvillä mielin, tavoitteen voi sanoa täyttyneen.

Sinä, joka et ole speksiä koskaan kokenut, saat rohkean ohjeistuksen: Lähde mukaan! Sinun ei tarvitse olla omstarttaaja, vaan voit olla myös katsojan roolissa. Jos kuitenkin tulee olo, että haluat osallistua ja vaikuttaa näytelmän kulkuun, omstartin valta on sinulle annettu. ●

Kirjoittaja on taiteiden tiedekunnan opiskelija, joka on ollut speksissä niin näyttelijänä, käsikirjoittajana kuin ohjaajana.

1500-luku:
Speksitaide syntyy Uppsalassa

1930:
Teekkarit tuovat speksitaiteen Suomeen

1952:
Helsingin yliopiston ruotsinkielisten lääketieteen opiskelijoiden Thorax aloittaa toimintansa ja on Suomen vanhin yhä toiminnassa oleva speksi

2012:
Lyy Speksi tuotetaan ensimmäisen kerran

2017:
Lyy Speksi muuttuu Lapin Speksi ry:ksi ja tunnetaan nimellä LoimuSpeksi

2022:
LoimuSpeksi juhlii 10-vuotista taivaltaan

Irti reaalimaailman rajoista

Suunnittelija Riikka Uskelinilla on eräs ystävä, joka on kulkenut hänen mukanaan vuodesta 1996 saakka. Se on toimintaseikkailupelisarja Tomb Raider. Siinä kiteytyy se, mikä Riikalle on tärkeintä videopelaamisessa.

– Pelaan kaikkea mahdollista ja eri lajityyppejä, ja aina tosissani ja täysillä. Mutta mitä vanhemmaksi olen tullut, sitä merkittävämpää on, että pelikokemusta kantaa ja johdattaa hyvä tarina, joka pelin edetessä kasvaa ja muuttuu joksikin suuremmaksi, hän kertoo.

Riikka näkeekin pelaamisen olevan paljon enemmän kuin pakoa todellisuudesta tai väkivaltaräiskintää, joiksi se usein mielletään. Pelejä löytyy teemoiltaan ja toiminnoiltaan monenlaiseen makuun, ja ne voivat auttaa ihmistä ylittämään oman elämänsä rajoitteita.

– Pelimaailmassa voit olla mikä tai kuka tahansa ja kokeilla aika turvallisesti sellaista, mikä ei ole mahdollista tai jota et rohkene tehdä fyysisessä maailmassa. Parhaimmillaan koet ja tunnet pelaamiasi asioita, mutta olet vapaa lähtemään tilanteesta pois milloin tahansa. Yksilölle pelaaminen voi olla jopa henkireikä, joka pelastaa hänet siltä, mikä oikeassa elämässä on vaikeaa, Riikka pohtii.

Riikan lapsuuteen ja nuoruuteen kuuluivat ajan hengen mukaisesti elektroniikkapelit ja ensimmäiset tietokonepelit, ja niitä pelattiin peukalot rakoille silloin kun siihen oli mahdollisuus kaverien luona. Aikuisiällä harrastus on keskittynyt lähinnä pelikonsoleihin, joskin Xboxin ja PlayStation 3:n väliin ajoittui viiden vuoden tauko. Tuntuma palasi omien lasten kanssa pelattujen Lego-pelien myötä.

– Pelaamisessa kehitys on mennyt vain parempaan suuntaan. Nykyisin konsolit ovat niin hyviä, ettei peruspelaajan välttämättä tarvitse rakentaa itselleen pelikonetta. Lisäksi kaikki tapahtuu silmänräpäyksessä ja pelit ovat visuaalisesti niin kauniita, että voi aivan suu auki ihaila sinne rakennettua maailmaa. Henkilöhahmotkin voivat olla niin monitahoisia, että heihin ihan rakastuu, hän sanoo.

– Voit vaan nauttia pelistä ja tarinasta. Aivan kuten hyvästä kirjasta tai elokuvasta, mutta eri aisteilla.

TEKSTI
SARI VÄYRYNEN

KUVAT
ELLI ALASAARI

eskon puumerkki

HEKIN OVAT TÄÄLLÄ

Säätiöt rahoittavat suomalaista tiedettä ja taidetta vuosittain sadoilla miljoonilla euroilla. Apurahan turvin työtään tekevät niin väitöskirjantekijät, post doc -tutkijat kuin varttuneemmat tieteen- ja taiteenharjoittajat. Apurahansaajat työskentelevät sekä itsenäisinä tutkijoina että osana laajempia rahoitettuja hankkeita. Yksittäisten apurahakausien kesto voi vaihdella muutamista kuukausista useisiin vuosiin, ja monen yliopistolaisen urapolun varrelle apurahakausia osuu useampia.

Henkilöstöhallinnon tietojen mukaan Lapin yliopistossa erimittaisilla rahoituskauksilla viime vuoden aikana työtään teki hieman yli sata apurahansaajaa. Käytännössä apurahalla työskentelevät työyhteisömme jäsenet tekevät samaa työtä kuin kollegansa mutta ilman työsuhdetta: he tutkivat, tekevät kansainvälistä yhteistyötä, hakevat itselleen ja yliopistolle rahoitusta ja julkaisevat korkeatasoista tutkimusta. Apurahalla työskentelevien julkaisut myös lasketaan yliopiston hyväksi yhtä lailla kuin työsuhteisten.

Yliopistoltamme kuitenkin puuttuvat yhdessä sovitut säännöt ja yhteiset käytännöt apurahalla työskentelevien tasa-arvoisen kohtelun turvaamiseksi. Riippuu yksiköstä, oppiaineesta ja joskus onnestakin, kuka saa työhuoneen ja tietokoneen ohjelmistoinen, kenet työyhteisöä koskettava tieto tavoittaa tai kenen sähköpostiin kilahtaa kutsu yhteisiin pikku-jouluihin. Työterveyshuolto ei luonnollisesti kuulu ilman työsuhdetta oleville. Lapin yliopiston eduksi on kuitenkin mainittava, että meillä ei sentään työhuonevuokria peritä.

Itä-Suomen yliopisto otti viime vuonna käyttöön mallin, jolla se pyrki parantamaan apurahatutkijoiden asemaa tarjoamalla kaikille yli vuoden mittaisilla apurahoilla työskenteleville apurahakauden ajaksi kymmenen prosentin työsuhteen. Mallia ollaan Itä-Suomen hyvien kokemusten myötä ottamassa käyttöön jo parissa muussakin yliopistossa.

Apurahatutkijalle osa-aikainen työsuhte tarjooa työntekoon tarvittavat välineet, pääsyn työnantajan viestintäkanaviin, työterveyshuollon palvelut, tilaisuuden kehittää ammatitaitoaan työnantajan kanssa sovittavissa työtehtävissä ja ennen kaikkea mahdollisuuden kuulua tasaveroisena jäsenenä työyhteisöön. Yksiköille yksittäisen apurahatutkijan 10 prosentin työaika puolestaan tarkoittaa vuodessa 160 työtuntia käytettäväksi vaikkapa opetustarjonnan laajentamiseen, ohjaukseen tai laitteistamiseen.

Kaikki voittavat.

HANNA LEMPINEN
Lapin tieteen tekijöiden hallituksen puheenjohtaja
Tieteen tekijöiden hallituksen jäsen

” Yliopistoltamme puuttuvat yhdessä sovitut säännöt ja yhteiset käytännöt apurahalla työskentelevien tasa-arvoisen kohtelun turvaamiseksi.

JARNO VALKONEN

MÖKIN KANSSA AJATTELU

Vastapaino 2022

Suomi on tilastollisesti tarkasteltuna mökkeilyn suurmaa. Keskeisenä osana mökin viehätystä on pidetty sitä, että mökillä voi kohdata luonnon ja elää luonnonläheistä elämää. Teos kääntää tämän asetelman toisinpäin ja kysyy, miltä normaaliasuminen näyttää, kun sitä katsotaan mökiltä käsin – millaista luontoyhteyttä tavanomainen asuminen tarjoaa ja miten sitä voisi muuttaa.

Teos kutsuu ainutkertaiselle tutkimusmatkalle kirjoittajan omalle mökille ja sitä kautta tavanomaiseen asumiseen. Se osoittaa, että mökki on paljon muutakin kuin vain paikka asua. Mökki on tietämissen paikka. Se opettaa asujaansa luonnon kanssa yhdessä elämisen mahdollisuuksista.

Kirja auttaa hahmottamaan suuntia tulevaisuuden kestäväälle yhteiskunnalle. Samalla se kokoaa humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen keskusteluja ihmisen ja muun luonnon ekososiaalisesta yhteiselosta.

TEKIJÄN KOMMENTTI:

Kirjani metodologisena lähtökohtana oli kääntää asioita toisin päin. Tarkastella tuttua ja tavanomaista vertaamalla sitä samankaltaiseen, mutta silti hieman erilaiseen ilmiöön. Minua kiinnosti normaaliasumisen ympäristösuhde, se käytännöllinen ja kulttuurisesti välittynyt yhteiselo luonnon kanssa, joka asumisen mahdollistaa ja johon asuminen vaikuttaa. Normaaliasumisen ympäristösuhteen avaamiseksi menin mökille.

Kirja on autoetnografinen tutkielma mökkeilystäni perheemme mökillä Inarijärvellä niin kuin sen itse koen, näen ja tunnen. Mökin kanssa ajatteluksi kutsumani menetelmän suuntaamana olen tarkastellut mökkiasumisen aineenvaihduntaa eli käytäntöjä, joiden välityksellä mökkeilyn mahdollistavat ja siinä konkretisoituvat aineenvaihdunnan prosessit luonnon kanssa toteutuvat. Tarkastelemalla niitä käytännöllisiä eroja, mitä mökillä pitää tehdä toisin kuin normaaliasumisessa, jotta asuminen siellä on mahdollista, tavoitteeni on ollut pohtia mökiltä käsin normaaliasumisen luontoyhteyttä tuottavia käytäntöjä.

JARNO VALKONEN

ANNA KEKKI

AUKTORITEETIN RAKENTUMINEN USKONNOLLISISSA YHTEISÖISSÄ

Acta electronica Universitatis Lapponiensis 326
Lapin yliopisto 2021

Tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka auktoriteetti muodostuu uskonnollisissa yhteisöissä, mikä sitä ylläpitää ja mikä sitä murentaa. Aineistossa on mukana yhdeksän uskonnollista liikettä. Vaikka tutkimus sijoittuu uskonnolliseen ympäristöön, auktoriteetin muodostuminen ilmiönä on löydettävissä kaikesta ihmisten välisestä toiminnasta. Tutkimus esittää, että auktoriteetti rakentuu kolmen osa-alueen vaikutuksella: opin, yhteisön ja johtamisen. Vahingollisen auktoriteetin muodostumisessa keskeistä on avoimen keskustelun puute. Keskustelun ja kyseenalaistamisen salliva ilmapiiri puolestaan lisää hyvinvointia, onpa kyseessä uskonnollinen yhteisö, työyhteisö tai harrastustoiminta.

Aikuiskasvatuksen kannalta tutkimuksessa on keskeistä näkemys ihmisestä koko elämänsä ajan oppivana ja kehittyvänä olentona. Parhaimmillaan yksilöstä tulee sosiaalistumisen myötä yhteisön täysivaltainen jäsen, joka pystyy toimimaan omien arvojensa ja päämääriensä mukaan arvioiden, missä määrin haluaa mukautua auktoriteettiin.

VÄITTELIJÄN KOMMENTTI:

Minua on kiehtonut, mikä saa ihmisen taipumaan uskonnollisen yhteisön auktoriteettiin ja ulkopuolelta katsottuna joskus hyvin erikoisilta vaikuttaviin toimintatapoihin. Tästä uteliaisuudesta lähti mielenkiintoni selvittää aihetta väitöstutkimuksessa. Uskonnollisen yhteisön kannalta on keskeistä vetää raja pyhän ja maallisen välille. Tämän rajan vetäminen on nähtävissä yleensäkin ihmisten yhteenliittymissä, jotka toimivat jonkin tietyn asian tai aatteen ympärillä. Tällöin oman piirin sisällä katsotaan olevan totuus ja ulkopuoliset ovat väärässä. Vaarana on polarisoituminen ja haluttomuus vastavuoroiseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen oman ryhmän ulkopuolisten kanssa sekä kaiken negatiivisen sijoittaminen oman piirin ulkopuolisiin.

Aiheeseen perehtymisen myötä huomioni on kiinnittynyt auktoriteetin ilmenemiseen paitsi uskonnollisissa yhteisöissä myös mitä moninaisimmassa ympäristöissä, kuten terveyteen tai ruokavalioihin liittyvissä teemoissa, puhumattakaan voimakkaiden poliittisten johtohenkilöiden toiminnasta.

ANNA KEKKI

MIKKO KELLOKUMPU

ANNA KEKKI

Huilunsoitonopettaja, Koillis-Lapin musiikkiopisto

- Huilunsoitonopettajan jatkotutkinto 1995, Oulun konservatorio
- Musiikkipedagogi AMK 2003, Oulun AMK
- Kasvatustieteen maisteri 2008, Lapin yliopisto
- Kasvatustieteen tohtori 2022, Lapin yliopisto
- Vuodesta 1992 alkaen huilunsoitonopettajana Koillis-Lapin musiikkiopistossa Kemijärvellä. Väiällä em. opiston rehtorina 2010–2012 ja Kemijärven kulttuuriohjaajana 2017–2018.

KIDE

käytävägalup

Koonnut SARI VÄYRYNEN

Mitä yliopistoon tulisi saada enemmän?

konkreettisia
tekoja

KYLLÄ!

päikkäri-
paikkoja

ZZZ

↓ KYLLÄ

KUNTOSALI
YLIOPISTOLLE

Language
inclusion
and
diversity

STRUKTUURIA
KURSSEIHIN
JA
LUENTOIHIN

MONIMUOTOISEMPIA
LUOKKATILOJA

TAKAMOS EI KESTÄ
ISTUMISTA TUOLEILLA

nykyaikaa

Mitä yliopistoon tulisi saada vähemmän?

seksismiä

oiz kiva jos
voitas heimo
kokonaan kiits

Negatiivisuutta
&
monimutkaisia
toimintatapoja

ESSEITÄ

KYLLÄ!

aika-
syöppöjä

jalkailua

SIILUJEN
PURKKAMISTA

poikki-
tieteelli-
syyttä

Halvempaa
kahvia

TOP 5

Yliopistomme suosituimmat verkkosivut

Millä yliopiston verkkosivuilla vierailaan eniten?

Lähde: Google Analytics 1.1.–15.3.2022

Korkeakoulujen yhteishaku avautui 16.3.2022. Vertailusta on jätetty pois suomen- ja englanninkieliset etusivut. Tilastossa eivät näy ne katselukerrat, joissa vierailija ei ole antanut evästeillä lupaa kävijätilastointiin.

Voimapaikkani

Kotirannaksi kutsumamme paikka sijaitsee isäni lapsuudenkodin läheisyydessä Kuusamossa, minne vanhempani rakensivat mökin vielä äitini odottaessa minua. Mökiltä ei löydy juoksevaa vettä eikä sähköjä, ja säätkin vaihtelevat kesäisin helteistä untuvatakkikeleihin. Syntymäni jälkeen ei ole kuitenkaan kesää, ettenkö olisi siellä käynyt. Viime kesänä Paulamyrsky teki tuhojaan ja kaatoi pihapiiristä nelisenkymmentä

puuta. Onneksi mökillä olleet vanhempani selvisivät säikähdyksellä. Paikat pistimme kuntoon koko perheen voimin, mitä varten myös veljeni tuli Lahdesta saakka auttamaan. Mökki on siis paikka, minne minulle tärkeimmät ihmiset voivat edelleen kokoontua kesästä toiseen rentoutumaan arjen kiireiltä!

SUSANNA RIVINEN
Projektipäällikkö ja tutkijatohtori,
kasvatustieteiden tiedekunta

TYÖPÄIVÄNI

Työntekijä:
Hilja Autto,
nuorempi tutkija

Työpaikka:
Oikeustieteiden
tiedekunta, pääasiassa
etätöyänä Oulusta käsin

KUVAT VESA RANTA

Tutkijan päivä

7.00 Työpäivä alkaa. Avaan koneen, katson kalenterista päivän ohjelman ja edellisenä työpäivänä kirjoittamani To do -listan. Sähköpostien selaamista ja vastaamista.

7.30 Kirjallisuuden ja artikkelien etsimistä ja lukemista artikkelin tekemistä varten. Artikkelin suunnittelua.

9.00 Aamukahvit

9.15 Artikkelin suunnitteleminen ja kirjoittaminen jatkuu.

11.00 Lounas ja koirien ulkoilutus.

11.45 Artikkelin hiomista.

13.00 Teams-puhelu artikkeliin liittyen. Tekstin korjaamista parannusehdotuksien pohjalta. Seuraavan päivän To do -listan tekeminen.

15.15 Työpäivä loppuu.

” Kyseessä on aika tyypillinen työpäiväni, sillä työni on pitkälti selvitystyötä, pohdiskelua ja kirjoittamista. Pidän siitä, että työ on itsenäistä, luovaa ja haastavaa.

hiutaleita

JUHANA RIEKKINEN
Oikeusinformatiikan yliopistonlehtori,
oikeustieteiden tiedekunta

TOTUUDEN PALASIA JA PELKISTYKSIÄ SOMESSA

Tiedejulkaisuihin eristäytyvä tieteellinen tieto ei pelasta maailmaa. Tieteen edistyksellä on itseisarvonsa, mutta yliopistojen vakiintuneisiin perustehtäviin kuuluvat myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja vuorovaikutus.

Oma alani ei ylipäänsä pelastane maailmaa. Pienen osansa oikeustiedekin voi silti tehdä. Toivon, että tutkimushavaintoni auttaisivat kehittämään sääntelyä ja yhteiskuntaa parempaan suuntaan.

Sosiaalinen media on yksi tiedevaikuttamisen ympäristö. Tutkimushankkeista viestitään suunnitelmallisesti ja näyttökertoja seuraten muun muassa siksi, että rahoittajat niin edellyttävät. Some tarjoaakin näkyvyyspotentiaaliltaan oivia kanavia tiedeviestintään, tieteen popularisointiin ja asiantuntijanäkökulman tarjoamiseen ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa.

Some on silti vaikea alusta kiperien pulmien ratkaisemiselle. Näkyvyyttä määrittävät algoritmit eivät arvosta totuudellisuutta, analyttisyyttä, pohdiskelevuutta tai tasapainoisuutta, vaan ne tarjoavat lukijoille tunnereaktioita ja toimintaa kirjoittavaa sisältöä. Eikä vika välttämättä ole vain algoritmeissa, vaan myös ihmismielessä. Tiedemaailman säännöllä pelatessaan tutkija on usein hävinnyt näkyvyyden valtaistuinpelin jo etukäteen. Jos tieteenharjoittaja taas mukautuu somen lainalaisuuksiin ja ampuu helppoja laukauksia sarjatulella, hän voi kadottaa tieteen ja totuuden ideaalit, ja tutkitun tiedon palasista tuleekin karikatyyrimaisia pelkistyyksiä.

Erityisen haastavaa somessa on ihmisläheisten ja politisoituneiden aihepiirien asiantuntijoilla. Harva maallikko haastaa stokastiseen itsesimilaarisuuteen perehtynyttä matemaatikkoa, mutta vaikkapa sananvapaudesta näkemyksiä riittää. Twitterissä leviää laintulkintoja ja sääntelyehdotuksia, jotka saavat asiaan perehtyneen juristitutkijan hautaamaan kasvot käsiinsä.

Soveltuvaa tohtorintutkintoa vailla olevien ihmisten sulkeminen keskustelun ulkopuolelle on silti äärimmäisen huono ajatus, jos tavoitteena on vakuuttaa ketään omien tutkimukseen pohjaavien kantojensa yliveritaisuudesta. Hyvä on muistaa sekin, että ilmiöön voi olla muitakin näkökulmia kuin se oma – oikeustieteilijöiden ohella sananvapaudesta voi olla painavaa sanottavaa esimerkiksi filosofian, sosiologian, psykologian, historian ja viestinnän tutkijoilla.

Vaikeaa on, mutta yritetään jatkossakin. Onnekseni olen itse aivan liian analyttinen ja tiedostava sortuakseni minkäänlaiseen elitismiin, ylimielisyyteen tai muiden tieteenalojen aliarviointiin.

” Tiedemaailman säännöllä pelatessaan tutkija on usein hävinnyt näkyvyyden valtaistuinpelin jo etukäteen.

VILLE RINNE

Miksi ette ikinä kirjoita tästä aiheesta?

Kääk. Muutin, eikä Kide löydä enää perille.

Verkko voittaa paperin – aika perua tilaus.

Ota meihin yhteyttä: ulapland.fi/kide

Juttuvinkit. Osoitteenmuutokset. Tilaukset ja tilauksen peruuttamiset.

Verkkosivuiltamme löydät kaikki numerot vuodesta 2010 alkaen.

Tervetuloa lukemaan!

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Kannen kuva: Santeri Happonen